

БИБЛИОТЕКА

БР. 45679.

ПЕТРА СТОЈАДИНОВИЋА
НОВИ САД

PM78

О Б Р А Н А
ЄЗИКА СРБСКОГЪ

ОДЪ

ИЗОПАЧИВАЊА И ПРОСТАЧЕНА
НЪГОВОГЪ

И

КІРІЛИЦЕ ОДЪ ВУКОВИЦЕ.

Всесоюз. библ.

II к. бр. 17.

1863.

улом. 1868.

165 1258

УНІВ. БИБЛИОТЕКА

№ Бр. 55148

ОБРАНА ЄЗИКА СРБСКОГЪ

ОДЪ

ИЗОПАЧИВАНЯ И ПРОСТАЧЕНЯ
НЪГОВОГЪ

И

КИРИЛИЦЕ ОДЪ ВУКОВИЦЕ

НАПИСАО

ЕВСТАТИ МІХАЙЛОВИЪ

*Сведодар Млазенѣјић
срп. нар. учитељ*

20/8 870.

У ВЕЛИКОМЪ-БЕЧКЕРЕКУ,
ПИСМЕНИМА ФРАНЦЪ ПАВЛА ПЛАЙЦА.

1863.

*Лейтар Симојадиновић
срп. директор Зреничеве г.г.
9/XI. 1923.*

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

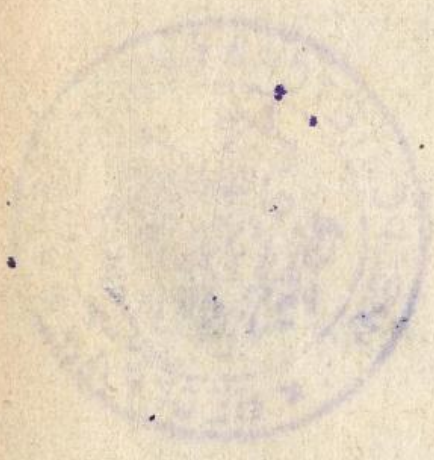
LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

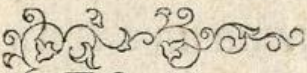
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

ПРЕДГОВОРЪ.

 Кадъ насъ оно пре двадесетъ и неколико година поїлїрити хтедоше, и име србско у ілїрско преокренути трудишесе, за нужно самъ біо нашао у дѣлу момъ подъ именовъ „Ілїри и Србљи“ 1842 печатаномъ доказати, да име Ілїрь нїє народно него предѣлно, као што є Црногораць, Херцеговаць, Далматинаць, Славонаць, Сремаць и т. д. да Србљи нису Ілїри, него да є свима онима, кои србски говоре, одъ Адріе пакъ до Тимока и ма гди се налазили, име Србинъ народно, безъ разлике предѣла, у комъ обитаваю, и вере, кою исповѣдаю.

Онда морадосмо име, а данасъ морамо єзикъ наш бранити; еръ намъ нека браћа наша србска у књижевни єзикъ дирнуше, и тако га кварити почеше, да се сваки изображенъ Србинъ (осимъ Господе Реформатора) диви и чуди, шта се данасъ съ єзикомъ нашимъ чини.

IV

Подъ именовъ, да намъ треба чисто сръбски писати, почеше намъ красне и правилне речи наше извртати, и на силу простачити, а неке башъ са свимъ изъ єзика изоставляти, и на нѣово место нове измишлявати и ковати.

Млоги су се испрва томъ послу смѣяли, мислећи, да та браћа съ нѣовимъ изопачиванѣмъ и простаченѣмъ єзика успети немогу; алъ су се у томъ мишленю свомъ преварили; еръ Господа Реформатори у своіой радњи на никакавъ odporъ ненаилазећи, безъ сваке препоне радише, и у неуморномъ послу свомъ успеваюћи, књижевни намъ єзикъ тако преиначише, да ихъ данасъ єдва разумети можемо, шта съ овомъ ил' ономъ речію казати желе, кою ни они, ними отъ отца и майке наше чули, и у доданаšnjимъ књигама одабраніихъ сръбскихъ Списателя читали нисмо.

Оно, како су досадъ Србљи сръбски писали, то Реформаторима єзика нашегъ данасъ неваля, него што ко више уме речи изопачити и простачити, то имъ се све више допада, то имъ є све лепше и дичнѣе, то є веле право сръбски написано.

Поступакъ тай съ єзикомъ нашимъ сматра-

юћи, и незгодна, а може бити временемъ и опасна слѣдства реформе те мерећи, заєдно пакъ и одъ многе браће србске тужбе слушаюћи, да є већъ сувише, шта се съ єзикомъ нашимъ чини, судію самъ за добро, о той реформи неколико речи пробеседити, да видимо, 'ко и у koliko право има или нема?

Сваки родолюбивъ Србинъ тежи и жели єзикъ свой матерњи, колико є комъ могућно, све више изобразити, и усавршенствовати га; и зато ни найманъ несумнямъ, да браћа наша Реформатори све што на полю літературе наше раде, съ добромъ и племенитомъ намеромъ чине. Алъ су обично путови човечески, коимъ себи и свомъ добро учинити желимо, различни, и често се догађа, да и у најболѣмъ намеренію место правоъ пута странпутицомъ пођемо, коя насъ на зло одводи.

Азбуку кірілеву съ іоттама, лѣ, и нѣ кварити, — речи изопачивати, и простачити — своє рођене изъ єзика избацивати, а изъ туђихъ єзика преведене, и ново сковане примати — досадашнѣ књижество наше са свимъ презирати, и одъ нѣга табулу разу правити, то єсть: све досадашнѣ літералне трудове дедова, отцева,

VI

и савремене браће наше уништавати, то значи по момъ немеродателномъ мнѣнію съ правоꙋ пута сврнути, и странпутицомъ поћи.

Алѣ при свемъ томъ, єли то мнѣніє моє основано или ніє, оставлямъ свакомъ Србину, кои родъ и єзикъ свой истинито любви, на разсужденіє, и явно се изяснявамъ, да ако и нисамъ пріятель те нове реформе єзика нашеꙋ, опетъ ѣу зато свакоꙋ оноꙋ, кои ме съ веродостойнимъ и основанимъ доказима увери, да преиначенѣ то єзика србскоꙋ довољноꙋ своꙋꙋ узрока има, да є нужно, и да на обште добро народу нашемъ служи, вольно и радо читати, и гди право има, за право му дати, само да сваки личне увреде, коє просвештеномъ и изображеномъ човеку неприличе, избегава, и одѣ уєдљивоꙋ хитроуміа клонисе.

У Вел.-Бечкерекѣ, 24. Јуніа 1862.

Сачини́тель.

I.

Различно Изображенѣ причинява различно
знанѣ матернѣгъ Єзика.

 Єзикъ или говоръ датъ намъ є, да мисли,
осеѣанѣ, и знанѣ наше єданѣ другомъ саоб-
штити можемо. Колико 'ко дакле више понятія
и знаня има, толико више речи потребує, да
мисли своє изразити може.

Човекъ, кои є одъ малена понайвише у
полю, виноградима, шумама или ритовима векъ
свой провео, а никакве науке слушао и учио
ніє, тай обично пространогъ знаня нема, и зато
само толико речи зна, колико му є нужно, да
мисли и осеѣанѣ своє другомъ исказати може.
Нѣму ни обичне речи, коє и мало изображени
люди говоре, познате нису, као н. пр. благо-
даримъ, захвалюємъ, имаите доброту, извините
ме, изволите, посѣтите ме, саобштите ми, и т. д.;

а іоштъ манѣ зна онѣ, шта значи учтивость, наклоность, пристойность, добродѣтель, порокъ, славолюбіє, ревностанѣ, мужественѣ, проницателанѣ, и друге млоге и премлоге речи, кое изображени и просвештени люди у разговору, и писаню свомѣ употребляваю. Те су речи нѣму са свимѣ странне, о коима онѣ ни понятія нема.

Селяни, кои у друштву людскомѣ живе, ако и нису науке учили, пакѣ млоги, ни читати ни писати неуму, опетѣ зато више знаня светскогѣ имаю одѣ предреченихѣ усамлѣника, и наравно више речи потребую, да мисли свое изразити могу. Ови веѣѣ више ил' манѣ разуму, шта є благодарность, верность, добродѣтель, пріятанѣ, смиренѣ, просвештенѣ, поноситѣ, лукавѣ, родолюбивѣ и т. д.

Тако исто и варошани и грађани, пакѣ и сами учени люди по степену веѣегѣ ил' манѣгѣ изображєня и просвештенєя свогѣ више или манѣ речи одѣ свогѣ матернѣгѣ єзика знаю и употребляваю. Кодѣ овихѣ веѣѣ налазимо изражає: угоданѣ, ревностанѣ, приврженѣ, зависимѣ, независимѣ, високоуманѣ, малоуманѣ, самосталанѣ, мужественѣ, славолюбіє, сребролюбіє, и т. д.

безъ коихъ речи изображенъ човекъ бити не-
може.

Различно то знанѣ ѣзика нашегъ причи-
нява, да люди єдногъ рода и племена єданъ
другогъ у писаню или разговору у свему и
свачему совершенно неразуму. Тако нашъ про-
стакъ кадъ би му изъ србскихъ новина читао:
„Нѣгово Величество (или Величанство то є
нѣму све єдно) изволило є на представленѣ
високогъ местозаступногъ кралѣвскогъ Совѣта
Унгарскогъ милостиво дозволити, да се у сло-
бодной Кралѣвской Вароши Новосадской Ака-
деміа Србска подиѣи може“ и т. д. само є то-
лико разумео, да є неки разговоръ о Вароши
Новосадской, ал' далъ єдва што, или ништа, —
премда чланакъ тай никакве особите речи у
себи несадржава, коє и мало изображенъ Србинъ
неби разумео.

На противъ тога збогъ истогъ тогъ ужегъ
ил' пространієгъ знаня матернѣгъ ѣзика, и збогъ
манѣгъ ил' веѣегъ изображеня нашегъ налазимо
кодъ простихъ люди такове речи, и такове из-
ражає, съ коима се изображенъ Србинъ ни у
разговору, а камоли у писаню служити неможе.
На пр. єлъ ей! место чуєшь, или молимъ те,

— айнь? место шта є, или шта велишь? —
што си се напео? место што се ср'дишь?
пувати место дувати — подпрдиватисе место
подсмеяватисе, меникара, тебикара, себи-
кара место мени, теби, себи, — тукана и
тутекана место ту, — амокана место амо
или овамо, тамокана место тамо и т. д.

Неки пакъ коє изъ аченя, коє изъ нема-
реня изоставляю поєдине гласове писмена, а
кадъ кадъ и читаве слоґове изъ речи, коє из-
говараю. Тако на пр. кажу: ваки, наки,
каки место оваки, онаки, какви — напане
место нападне — тети место хтети или хо-
тети, отимице место хотимице тица, чела,
шеница место птица, пчела пшеница, — казо,
чито, писо, место казао, читао, писао и т. д.*)
Тако кажу вишь место видишь, даишь
место да видишь, приль Јова место пріятель
Јова и т. д.

А туђе речи іоштъ горе и хрѣавіє изго-
вараю тако на пр. кажу: Ракіла место Ар-

*)Изоставляѣ писмена а, у треѣемъ лицу прошастогъ
времеи брою єдинственомъ дозволява се само Сти-
хотворцима, гди имъ стихъ то прекрашиванѣ зактева.

хива, Ристосъ место Христосъ, Лаћманъ место Лайтнантъ, Боктеръ место Вехтеръ, (ноћни чуваръ или стражаръ), бирт' бирцъ и бирцузъ место Вјртсхаузъ (гостилникъ крчма), Обокъ место Хауптвахе (главна стража), ринклаишъ место Риндфлайшъ (говеђина), вутрола, вранцъ, кава, вакъ, места футрола, Францъ, кафа, фракъ и т. д.

Што тако осакаћене коє наше коє туђе речи изъ уста простихъ люди чуємо, томе се нитко не чуди, нити имъ се то замерава; еръ таково погрешно изговаранѣ речи ніє само кодъ нашихъ простихъ Србаля, него то исто налазимо и кодъ простака другихъ народа. Тако прости Немци кажу пертъ место пфердъ (конь), кеммеръ место гехенъ вірь (айдемо), Тумхеръ место Домхеръ (Архимандритъ), туртъ место дортъ (тамо) и т. д.

Аль што осимъ свію просвештенихъ народа у Европи само се кодъ насъ Србаля нађоше послѣдователѣи тогъ погрешногъ изговараня речи, кои намъ те нагрде и у књижество наше пренеше, то є у изображеномъ свету необично и заиста дивно чудо.

Што више примѣру томъ слѣдуюћи, нађо-

шесе реформатори єзика нашегъ, кои за добро судише у томъ послу и далъ напредовати и лепи намъ єзикъ нашъ кварити. Тако изоставише лєну и обште познату речъ србску надежда и место нѣ употребише речъ нада негледаюћи и немарећи зато, што та речъ не-изражава смисао речи надежда; єръ надати се можемо и добру и злу; алъ надежду само на добро можемо имати. Тако изоставише речъ воспитанѣ и место нѣ узеше речъ гоєнѣ, место речи печатня или штампа узеше тисакъ а место упечатлѣнѣ у'тисакъ; одъ речи упутствіє или упутство начинише напутакъ, а добродѣтель окренуше у врлостъ и поредъ овихъ изоставише іоштъ многе друге србске речи, и сковаше нове, о којима ћемо мало ниже обширніє говорити.

Оне пакъ речи, коє нису могли изоставити, отесаше и окресаше како имъ драга воля біяше, и натераше ихъ на єданъ калупъ, само да изгубе видъ или форму славенскогъ изговора, као да є оно, што славенски изгледа кужно, и да на какву несрећу србскомъ єзику служи. Тако званіє постаде званѣ, — мнѣніє менѣ, — заведеніє заводъ, — степенъ

ступанъ, — община обѣина, — свеште-
никъ свећеникъ, — черта црта, — чове-
чество чевештво, — женска женскиня, —
мужествено мушки, — условіе условлѣ; тако
одъ речи гдѣ или гди начинише де, одъ речи
раана храна, — одъ саранити сахранити,
— одъ слѣдовати следити, — одъ руково-
дити руковати, — одъ видити видети, —
одъ живити живети, — одъ нисамъ несамъ,
— одъ жертва жертва, — а у мложествен-
номъ брою чуйте браћо! Граматику србску
жртава отъ цркве цркава, одъ маске ма-
сака, одъ карте карата и т. д. іошть много
друге речи изопачише и нагрдише. А кадъ имъ
и то неби доста, а они и речъ честь (die Ehre
honor) окренуше у часть, а одъ речи часть
(der Theil pars) начинише честь — одъ коихъ
постаде частанъ место честанъ — и учесће
место участіе. — Найпосле увѣнчаше то пре-
иначенѣ речи нашихъ съ истискомъ изъ єзика
свое рођене обште познате речи толковати,
и съ утискомъ туђе толмачити; но почемъ
имъ и то несвидисе доста посрблѣно, начинише
одъ речи толмачити тумачити, а одъ речи
толмачъ тумачъ.

Пакъ што са србскимъ речма учинише, то и са странимъ, съ коима се народъ као са своимъ служи, урадише: Міністеръ постаде министаръ, Театеръ Театаръ, Канцлеръ Канцларъ, а одъ апелмірати начинише апеловати одъ ексеквирати ексековати одъ ліцітирати лицитовати, одъ ретерірати ретеровати, одъ денунцірати денунцовати и т. д., као даће съ тимъ оконченѣмъ „овати“ све те речи одма посрбити.

Могули Србљи горе наведене речи примити? то ћемо доцніе на свомъ месту видити.

II.

Узрокъ простаченя и изопачиваня єзика
србскогъ.

Кадъ ту браћу нашу, коя су се своє-
властно реформаторима єзика србскогъ начинила,
запитамо: зашто намъ нашъ красни єзикъ тако
руже и сакате? а они намъ презрително одго-
вараю: да є све оно, што су досадъ србљи
писали, славенски, и славено србски, и да то за
народъ нашъ ніє; ми морамо веле србски писати,
како народъ говори, да насъ сваки Србинъ ра-
зумети може.

Почитуємъ и уважавамъ племениту намеру
и основано начело то, да намъ тако писати
валя, како би насъ народъ нашъ лагко и са-
вршено разумети могао; алъ я неналазимъ да
ћемо са кованѣмъ новихъ и простаченѣмъ ста-
рихъ речи нашихъ предречену цѣль постићи.
Бадава ћемо ми онима, кои ни понятія о зна-
чаю ове иль оне речи немаю, такову му про-
стачити, или новомъ изменявати. Ко незна шта
є мнѣніє, участіє, званіє, степенъ, воспитанѣ,
печатня, условіє, слѣдовати, руководити и т. д.

тай заиста неће знати, шта є менѣ, учешће, ступанѣ, гоєнѣ, тисакѣ, услowlѣ, слeдити, руковати и т. д. шта више іоштѣ горе чинимо, кадѣ наше старе речи, сѣ коима су се отцeви, дeдови, и прадедови наши служили, и коє су сви наши списатели до садашнѣ реформе употребљавали, изврћемо и кваримо; єрѣ су ихѣ читатели наши у тој, као што веле, славенской форми навикли, или барѣ кадгодѣ чули, а у прекроєной, или башѣ сасвимѣ новой хальини заиста нигда.

Пођимо само мало у народѣ, и запитаймо првогѣ сѣ кимѣ се састанемо: шта є то: менѣ пакѣ ћемо добити одговорѣ да є менѣ менянѣ; шта є рукованѣ, пакѣ ћеду намѣ казати, да є то, кадѣ коме руку у руку дамо; напутакѣ да значи єло, пиће, или новацѣ, кои сасобомѣ на путѣ понесемо, сахранити, да є сачувати, слeдити кадѣ се што слeди, т. е. у лeдѣ претвори, — званѣ кадѣ кога зовемо — поямѣ и поими да незнаю шта є, заглавити, штогодѣ углавити, или у какво зло упасти и т. д. и т. д. А кажи имѣ мнѣніє, руководити, и руководенѣ, упутство, слѣдовати, званіє, понятіє, саранити, заключити, и т. д. пакѣ ће те сваки Србинѣ, кои

понятіє о смислу тихъ речи има, одма разумети.

У осталомъ зашто да се тако туђимо и бегамо одъ онихъ речи, коє славенску форму или видъ имаю? — Та заръ нису и све друге речи, о којима проста браћа наша понятія имаю, и зато ихъ разуму, славенске? Тако на пр. глава, нога, око, рука, небо, земля, вода, вино, примити, дати, писати, носити, вратити, казати, мрзити, казнити, любити и т. д. и т. д. нису ли све саме славенске речи? Пакъ шта намъ є та наша майка тако яко скривила, да ю данасъ презиремо, и одъ нѣ се туђимо? Заиста ништа друго, него што намъ є свето писмо, што су молитве и сви обреди восточне свете наше цркве славенски написани, и што у овимъ књигама тако богато наслѣдіє у речма и изразима налазимо, да се съ нѣмъ дичити можемо.

Списатели другихъ народа труде се и муче се, како ћеду ову ил' ону речъ, кою у свомъ єзику немаю, згодно измислити и употребити; а ми имамо одъ наше матере такову изобилность и толико блага у єзику славенскомъ, да изузимаюћи гдикое техничке речи, скоро све друго одъ матере наше узети, и као рођенимъ доб-

ромъ своимъ служити се можемо. Други се радую, кадъ кою згодну и удесну речъ стеку, кою пређе имали нису; а ми оно, што имамо, одбацуемо и волемо изъ туђегъ ѣзика преводити и нове речи ковати, него свое рођене задржати.

Шта ће намъ речъ двойба, која є одъ немачке речи (*Zweifel*) преведена, штали ће намъ речъ двоити (*zweifeln*), кадъ имамо наше рођене речи сумня, и сумняти се, — или двоуміє, и двоумити.

Шта ће намъ преведена речъ не одвисностъ кадъ имамо нашу рођену независимостъ.

Тако нагнуће преведоше одъ речи (*Neigung*), а имамо нашу речъ наклоностъ.

Равнимъ начиномъ пишу провидіо се єломъ и пиломъ, место снабдѣо се єломъ и пићемъ, ніє ли то очевиданъ преводъ латинске речи *providere*? и т. д.

Сваки — манѣ више изображемъ народъ тежи све къ већемъ и већемъ просвѣштеню и савршенству; и ми дакле ако смо добру нашемъ радди, морамо тимъ путемъ ићи. Ал' просвета народня тесно є скопчана съ изображеніємъ ѣзика; єрѣ само са изображенимъ ѣзикомъ може се чо-

векъ изобразити, и просветити. Зато су се прави родолюбци и добротвори народни трудили колико више могу, ѝзикъ свой воздѣлати, пакъ су по варошима и градовима, а у овима одъ ученихъ люди речи и лепе изражае учили, и колико е могуће било по дворовима и палатама, гди е пространіе познанство света и наука, и пространіе знанъ ѝзика свогъ тражили и налазили.

А шта ми Србљи данасъ радимо? Наши реформатори узеше за основъ изображеня ѝзика свогъ начело Гдна Вука Карацића,* кои вели, да како наши учени люди, и како Србљи по варошима и градовима србски говоре, ништ' неваля; него да наши селяци, и пастири кодъ марве чисто и добро србски говоре. Зато одбацуемо літерално наслѣдіе одъ отцева и дедова нашихъ, — изъ градова идемо у села и на салаше, а изъ дворова силазимо у колибе и земунице нашихъ добрихъ простака, те ту тражимо правилность и лепоту ѝзика нашегъ.

Невелимъ я, да браћа наша по сели съ изузиманѣмъ гдикихъ речи добро и чисто србски неговоре, него само то примѣчавамъ, да та браћа манъ познанства света, и одъ тудъ

ограничено знанѣ ѣзика свого имаю. Зато нису намъ довольне оне само речи, кое су нѣма познате, него се морамо служити и онимъ речма, кое варошани, грађани, а особито учени србљи у писаню и разговору своемъ употребляваю.

Кадъ ово кажемъ, невелимъ, да славенски, или славеносрбски пишемо, то єсть, да наше правилне и лепе речи србске изоставлямо, и на нѣово место славенске употреблямо; него да србски пишемо, као што наши изображени и учени србљи говоре. Тако на пр. не велимъ, да пишемо свидѣтельство место сведочанство, причастникъ место участникъ, преимушчество место преимуществу, пришествіе место долазакъ, отшествіе место одлазакъ, сего ради место тога ради, или зато, обаче место али и т. д.; него да оне речи, кое су србљи одъ своего старогъ славенскогъ ѣзика задржали, и место коихъ другихъ удеснихъ и правилнихъ речи немамо, слободно употреблямо. Тако на пр. пріятность, искреность, високоуміе и малоуміе, великодушіе, славолубіе, сребролюбіе, постоянство, суєта, учтивость, ревность, родолубіе, опредѣлити, рѣшити, слѣдовати, изразити, толковати, благо-

словити и т. д. и т. д. неможемо избацити и на
нѣино место нове ковати, или друге неудесне,
које мисли наше савршено неизражавају, подме-
тати и језикъ нашъ ружити.

При томъ имамо речи које су равноимене
(synonima) и које двогубо употребити можемо:
Тако на пр. темелъ и основъ, просвета и про-
свештенъ, примѣтба и примѣчанъ, истокъ и во-
стокъ, слѣдство и послѣдица, чувство и осе-
ћанъ, околностъ и обстоятелство, намера и
намеренъ, отачбина и отечество, доказъ и до-
казателство, свечаностъ и торжество, утицај и
упливъ, амо и овамо, уништити и уништожити,
сахранити и сачувати, скопчати и саюзити, у
обзиру, у погледу, и у смотреню, управа и
управленъ и т. д. ове речи и многе друге ср-
бљи као равноимене обично употребљавају, и съ
нѣима се служе; неможемо дакле рећи, да онај,
који пише: темелъ, просвета, околностъ, осећанъ
и т. д. чисто србски пише; а онај кодъ когъ
налазимо: основъ, просвештенъ, обстоятелство,
чувство и т. д. да тај славено — србски пи-
ше; јеръ су све те праве србске речи, и башъ
та разлика израза сачињава богатство и красоту
језика нашегъ.

Посмотримо шта су радили други народи, кадъ су њеке своје изображавали? Ђсули Французи, Талијанци, и Шпаньолци одъ старогъ римскогъ или латинскогъ ѡзика са свимъ одступили, и оне речи, које су латинске избацили, и нове ковали? Нису заиста, него су илъ као своје рођене задржали, и што више тако умложили, да имъ ѡ данасъ ѡзикъ пунъ умнихъ и лепихъ латинскихъ речи, и да имъ башъ те латинске речи ѡзикъ красе и савршеніимъ чине. А ми при изображеніу нашегъ ѡзика са свимъ противно радимо? Ми одъ самогъ фактичногъ данашнѣгъ говора и писанія србскогъ одступамо, пакъ мсто да изображавамо ѡзикъ нашъ, а ми га силомъ изопачавамо, и презиремо труде, и остављѣно намъ літерално тециво нашихъ најславнѣихъ списателя.

Нечудимо се дакле што нашегъ славногъ Історика Раића и њгове савременике, кои су славенски писали, ни читати а камоли разумети неможемо. Алъ како смо почели радити, заиста бојати се морамо, да намъ деца и доцнѣ потомство наше ни безсмртногъ Досітеа, кога ѡ сваки србинъ, кои само читати уме, раддо читао, и добро разумео, читати и разумети неће.

Ова судба предстои и другимъ одъ Досітеа овамо доцніимъ списательима србскимъ, ако наши Літератори, и они Достойници, кои би могли и умели тимъ новостима на путъ стати, и далѣ равнодушно гледали буду, како намъ Реформатори безъ обзира на лепо и добро, и безъ погледа на прошлость и будућность своє-властно єзикъ кваре и простаче.

Та кадъ се какве реформе єзика у народъ утискују, кое насъ место напредка у изображеню натрагъ бацаю, ніє доста, да при читаню, кадъ на кою изопачену речъ наиђемо, негодованѣ наше само у себи осећамо, и съ раменомъ слежемо; него треба таковимъ новостима дѣломъ и словомъ противостати, да намъ се єзикъ неквари, и младежъ нетрує; єрѣ ђу-танѣмъ пристаємо и на оно, што намъ є и найнеповольніє, по оной латінској пословици: *Qui tacet consentire videtur.*

Кадъ су неки последоватељи Вуковице (Вукове Азбуке) пре више година по гдикое стіхове и краће саставе съ ј, љ и њ, покушавали печатати, и у народъ нашъ растуривали, нису онда наши високи Достойници и Літератори рукомъ одманьивали, и ђутили; него

видећи, да реформа та кірилице на добро народа и цркве наше неклонисе, одма су књижице те Вуковицомъ печатане одбацили, — поступакъ тай Јотаоца јавно корели, и народъ одъ те новости одвраћали, те су тако онда распрострањиванъ Вуковице заиста и предупредили; премда є Г. Вукъ своју Азбуку у најлепшу хальину обукао, то єсть: у наше сладке народне песме увіо, коє су србљима тако миле и пріятне биле, да су на нѣгову ј, љ и њ и заборавили, кадъ су се лепотомъ и красотомъ своихъ юначкихъ песама наслаждавали, и то є єдини узрокъ біо, што є народъ песмарице Вукове куповао и читао. —

Тако кадъ су гдикои списатељи само дебело єръ (ъ) изоставляти почели, коє є писмо башъ одъ найманъ вредности у нашої Азбуки, нехтедоше многи само изъ тогъ узрока, што дебелогъ єра нема, књи́ге куповати, те то учини, да Реформатори дебелога єра одъ намере своє одусташе, и „ъ“ задржаше.

Да су тако и дашњи србљи радили, и да су оне књи́ге и листове, у којима се єзикъ нашъ изопачава и простачи, одъ себе одбили, и списатељима казали, да ако и далъ буду

де-кали, беша-ли, несам-али, жрт-
вали, апеловали и т. д. да имъ кнѣиге и
Новине узимати и читати нећеду, неби данасъ
коєкакве нагрде и наказе одъ поквареногъ
намъ лепогъ єзика нашегъ по кнѣигама и Нови-
нама читати морали, — неби се са читанѣмъ,
и право рећи са срицанѣмъ ове ил' оне но-
восковане, и изопачене речи задржавали, и очи
бечили, да болѣ видимо, єли тако заиста пе-
чатано, као што читамо? А кадъ се уверимо,
да є башъ заиста тако, то єсть наопако, а не
као што су досадъ србљи србски писали, неби
главомъ вртили, и єданъ другогъ запиткивали,
шта ова ил' она речъ значи? Знамо веле неки
читателѣи тихъ реформаторскихъ састава, шта
є тискати, и утискати, шта є светнякъ и цр-
тало, и шта є пояти и меняти; алъ шта є
тисакъ и утисакъ шта є цр'та и свећеникъ
штали поямъ и менѣ незнамо; єрѣ досадъ
тихъ речи изъ србскихъ уста чули, и у срб-
ской кнѣиги читали нисмо.

Ето докле смо дотерали съ тимъ аченѣмъ
и простаченѣмъ речи нашихъ, да намъ читате-
лѣи башъ оно неразуму, што имъ ми проста-
чимо, да насъ болѣ разумети могу.

А кадъ имъ се истолкуе, шта те горе наведене речи значе, а они намъ одговараю: пакъ што непишу тако, како говоримо, и како су Србљи досадъ писали, да ихъ можемо разумети.

Друго є то браћо! у разговору пошали- тисе, и речи изврћати и изопачивати, а друго є кадъ озбиљно народу пишемо; у шали можемо декати, бешати, жртвати, амокати и тамокати колико намъ є драга воля; алъ кадъ што озбиљно пишемо, онда морамо пазити на правилностъ, чистоту, и лепоту єзика нашегъ; оканимо се дакле простачења, некроймо нове, непреводимо онде туђе речи, гди своє рођење имамо, и неизврћимо, и несакатимо оне речи, съ којима смо се досадъ толико и толико година лепо и угодно служили.

Заръ како є дѣлце ово написано, нїє србски? Неговоре ли тако сви подунавски србљи, кои су по положаю свомъ одъ друге браће срећнији били, и єзикъ свой колико толико већъ изобразили? Неговоре ли велимъ тако башъ и проста браћа наша, изузимајући оне речи, кое у кругъ знаня нѣовогъ неспадаю? Зашто дакле съ извртанѣмъ и преиначиванѣмъ речи, да за-

буну правимо у народу нашемъ? Зашто да дачимо и кекавчимо єзыкъ нашъ, место да га подижемо и украшавамо?

Єсу ли други просвєштени народи у Европи то чинили, што ми данасъ съ єзикомъ нашимъ чинимо? Простаче ли они речи своє, или се труде што лепше, сходніє и савршеніє писати? Они иду напредъ, а ми смо пошли натрагъ; они єзыкъ свой изображаваю, а ми нашъ простачимо. Кодъ нѣхъ малоучени и малозналице иду за ученима; а кодъ насъ башъ напругъ учени се поводе за малозналицама. Кодъ нѣхъ учени люди по правилама Грамматике и красноречія, што могу лепше и лепше пишу; а кодъ насъ сваки безъ обзира онако пише, какому є воля, негледаючи на правила и чистоту єзика, него што више, гдики башъ у простаченю и изопачиваню речи налазе славу и дику свою. —

Може ли браћо! ту добра бити, гди се тако ради? Єли іоштъ коя кућа процветала, у коіой шта 'ко хоће, то и чини; гди се старіи и искусніи чланови домаћи неслушаю, него самовольство и безобразлукъ махъ отима? Може ли наша Література процветати, кадъ се и ми съ

нѣомъ на томъ путу налазимо, и место да ю подижемо, а ми ю обарамо.

Пакъ на жалость Реформа та єзика нашегъ увуче се већъ и у наше явне листове; Нѣни добротвори већъ и кодъ нашихъ ученихъ друштва упливъ имаю, и фактічно дѣйствую. Тако већъ у нашимъ Лѣтописима и у последњимъ Гласницима, кои су до скоро тимъ реформама одпоръ давали, налазимо утиснуте за садъ погдикое чланкове съ изопаченимъ и испростаченимъ речма и са іотама љ и њ, да би се мало помало навикли на та добровкусна єла, како би намъ доцнїє и целу софру съ нѣима поставити могли.

Єли тай поступакъ Реформатора єзика нашегъ своєвољно дѣло нѣово, или ту туђа рука тайно, и невидимо дѣйствує? то неznamъ; алъ толико дає се чути и видити, да се сваки изображенъ србинъ осимъ тихъ Реформатора и нѣовихъ Послѣдователя диви и чуди, шта се данасъ съ єзикомъ нашимъ ради, и како є могуће, да противъ общегъ скоро негодованя тай превратъ успѣва и напредує?

Слушао самъ много о томъ говорити и приповедати. Єдни веле, да се ту вр'бує, и

млађи чланови у тој реформи съ јотомъ съ
лъ и њ обучаваю, и свакојко у тврђаваю; други
кажу, да се за обдржаванѣ те літералне про-
поганде и лепѣ новацѣ троши и части, а при
частима да се та наука распрострањавя, до-
казиваюћи, како неваля оно, што се досадѣ
писало, него да треба по новой Реформи србски
писати; те тако да млога и безазлена браћа
наша незнаюћи, да су само інструментѣ тихѣ
превратача, на изопачиванѣ свогѣ матернѣгѣ
ѣзика садѣйствую.

Ели то, или штогодѣ одѣ тогѣ истина?
незнамѣ; алѣ да реформа та голіатскимѣ кора-
цима ступа, и напредує, то сваки, кои очію има,
видити може, као и то, да јой ове и оне но-
вине србске руку помоћи пружаю, и распро-
страняваю ю. А што то тако бива, неприпи-
суймо браћо! другомѣ, него сами себи; єрѣ
сваке новине имаю своє предбройнике и свою
публику, кадѣ би дакле више предбройника и
изѣ више места изявили, да простаченѣ и изо-
пачиванѣ ѣзика нашегѣ негодую, и да умољаваю
уредника, да насѣ поштеди одѣ преиначиваня
нашихѣ лепихѣ србскихѣ речи, и дометаня но-
воизмишлѣнихѣ, увѣренѣ самѣ, да би Господа

уредници публики своіой угодили, осимъ ако би кои одъ нѣихъ съ какве друге стране већу помоћъ имао, него одъ свое публике и одъ своихъ предплатника.

Неки веле: Оставимо ихъ, нека сваки пише како хоће, пакъ што болъ буде, то ће се временомъ само по себи одабрати. Алъ нїе тако браћо! нїе истина, да ће се у єзику и књижеству нашемъ временомъ одабрати, што є болъ и честитіє; єръ на млађима светъ остає, а кадъ се наша младежъ єданпутъ навикне на изопаченъ начинъ говора и писаня србскогъ, онда ће доцканъ бити казивати и учити, да ми имамо наше правилне и лепе речи, коима се треба служити. Како годъ што є садъ већъ доцне саветовати, да неговоримо пенџеръ него прозоръ, не пешкиръ него убрусъ или убрисачъ, не диванъ него разговоръ, не цакъ него врећа, не фуруна него пећъ, не рїндфлайшъ него говеђина, не Гангъ и конгъ него ходникъ, не басамаци него степени, не шпаціръ него шетня и т. д. и т. д. тако ће исто после неколико година доцканъ бити учити, да неговоре и непишу зракъ место воздухъ, менъ место мнѣніє, заводъ место заведеніє,

званѣ место званіє, жертва место жертва, нада место надежда и т. д. Што се єдаредѣ у народѣ увуче и уобичаи, то се после тешко искоренява, треба дакле благовремено тимъ шкодливимъ новостима на путѣ стати, по оной мудрой латінской пословици:

Principiis obsta, sero medicina paratur
то єсть:

Начелима треба противѣ стати;

Єрѣ є доцканѣ лекове тражити.

III.

Почетакѣ Реформе Єзика србскогѣ.

Колико ми є познато, почетакѣ реформи той у єзику нашемѣ учиніо є Г. Вукѣ С. Карацићѣ кои є са дружиномѣ своіомѣ (ученимѣ Славенима, али противницима Кірілице) начиніо іотту, ље и ње, а изоставіо є, і, я, ю, ѣ, ъ, ѣ и т. д. изѣ Азбуке кірілове, или управо рећи, кірілицу скоро уништіо, а Вуковицу

увео *) Онъ е први писао: Ристос место Христосъ, ришћанинъ место Христіанинъ, ду у дукъ место духъ, незнабожацъ место язичникъ или поганикъ, још место јоштъ, тица, чела, место птица, пчела; онъ насъ научи по нѣговомъ правопису писати, свецки место светски, люцки место людски, грацки место градски, гозба место гостба, пошљедни место последни нашљедникъ место наслѣдникъ, или наследникъ; — кодъ нѣга првогъ нађосмо у књижеству нашемъ речи: ворінта, ворма, вутрола, вракъ, вранцъ, кава и т. д. у нѣговимъ књигама читамо, надуті се место гордити се, а напети се место срдити се, чатити место читати, шћадијаху место хтедоше, или хтеше шкргутати зуби, место шкрипити и т. д. и т. д. Поредъ тогъ у описиваню каквогъ предмета, па онда, па онда, па онда, и зашто, зашто, зашто толико пута, колико є и одъ простака, кадъ приповеда, много и сувише.

Сви су се учени србљи чудили и дивили

*) Неки веле, да є та дружина Г. Вука, која му є у Рѣчнику речи на немачки и латінски преводила, предречена писмена ј. љ и њ начинила.

томъ новомъ начину писаня, и мислили су, да се нитко наћи неће, кои би се по нѣму повео, и науку нѣгову приміо; алъ су се у томъ мишленю свомъ преварили; ерѣ крепка помоћ нѣговихъ єдиномисленика съ єдне, а съ друге стране нѣгова ревность и неуморни трудъ не-
дадоше, да му ј, љ и њ пропадну, и съ томъ пропашћу погине и красота єзика србскогъ по начину писаня нѣговогъ. Г. Вукъ добро є знао, да се при превратима обично најболѣ младежъ употребљава, пакъ є и онъ у преврату свомъ Азбуке и єзика нашегъ то исто чиніо.

Онъ є найпре лутке своє (ј, љ и њ) у најлепше одѣло обукао, то єсть съ њима є, као што смо казали, србске народне песме печатати дао, коє сваки Србинъ, а особито младежъ наша съ највећомъ жельомъ чита, и чисто є неко увѣренѣ извоєвао, као да се безъ ј, љ и њ народне песме ни писати немогу.*)

Гдигодъ є само прилику нашао, съ младимъ людма састати се, а нарочито съ ђацима при шетњама, у кафанама, гостилницама и т. д. свуда є Г. Вукъ ревностанъ Апостолъ науке своє бивао, учіо, саветовао и утврђивао, као што самъ у Бечу 1833 и 1845 године и я

**) Да бигме да се неможе ни пр-око написати:*

Да ј' у мене шта ј' у ђаца блага.

самъ искусіо. Напротивъ тога кірілевци и Літерати србски, кадъ су прву Вуковицу явно одбили, и видели, да се скоро нитко нъой не-приближава, мислили су, да се немаю ничега више бояти; зато пренебрегну даю борбу свою, и докъ є Г. Вукъ приватнимъ путемъ науку свою у срдца младежи србске усађивао, они се предаду дремежу, и Апатіи. Алъ кадъ неколико ученика Вуковихъ одячаше, пакъ и ови међъ дружиномъ своіомъ науку ту распро-странъивати почеше, увуче се у народъ мало по мало ј, љ и њ, а поредъ тогъ и простачки начинъ писаня; єръ многи желише списательима постати, и по гдишта печатати дати; алъ почемъ имъ тай врашки изображени србски єзикъ на путу стояше, а они по науци Гдна Вука рекоше: прими јотту љ и њ, и пиши како наши простаці говоре, пакъ ћешъ одма Списатель србски бити.

Изъ међъ послѣдователя овихъ Г. Вука видише ученіи чланови нъіови, да имъ тре-ба и другихъ речи у писаню свомъ, коє наша простота неупотребљава, и неразумє, зато мо-рашєсе и съ онимъ речма служити, коє Го-сподинъ Учитель у свомъ Ръчнику нема; алъ будући да те речи славєнску форму имаю, су-

дише за добро, што више могу одъ тихъ речи, као што они веле, посрбити, а право рећи покварити и изопачити.

У овомъ су послу послѣдователи Г. Вука Магистера свогъ превозишли; еръ кадъ є Г. Вукъ свою Писменицу писао, и дошао до онихъ предмета и онихъ речи, коє простимъ людма нашимъ познате нису, и коє они нити имаю, нити имъ требаю, а онъ є лепо ударіо у славенске, или славеносрбске нѣму тако мрзке речи, и съ нѣма се красно послужио, као и съ другима најпростіима србскимъ речма; тако налазимо у нѣговој Писменици: прво Склоненіє, друго Склоненіє, єдинствени брой, множествени брой, име суштествително и име прилагателно, — глаголь дѣйствителни и глаголь страдателни — наклоненіє изявително и наклоненіє повелително — причастіє и т. д. алъ нѣгови послѣдователи незадовольни сатимъ почеше речи оне, коє славенски видъ имаю, а безъ коихъ бити немогоше преиначивати, те тако одъ речи: мнѣніє постаде мненѣ, и іоштъ горе менѣ, одъ понятіє поямѣ, одъ званіє званѣ, заведеніє заводѣ и т. д.

Истина да ми Г. Вуку на родолюбивомъ труду нѣговомъ, коимъ є наше народне песме сакупіо, и печатати дао, много благодарити имамо; хвала му на нѣговой доброй тежњи и намери, што є надстоявао, да Србљи єрбски пишу, и да се оставе славенизіраня, кою є нужду іоштъ и безсмртни Досітей увидіо, и за нѣмъ и други списатели, кои су се манѣ више одъ славенизіраня удаљавали; хвала Г. Вуку на нѣговой доброй вољи и труду, коимъ є єрбску Граматіку и Рѣчникъ, како є онда за добро нашао, саставіо и печатати дао; ал' му нехвала, што є у кірілицу нашу дирао, и осакаћену у Вуковицу преокренуо. — Нехвала му, што є само оне речи и оне изражає за Срблѣ задржао, коима се наша проста браћа по сели служе, а друге, коє изображени Србљи употребляваю, изъ књижества єрбскогъ избаціо.

У нѣговомъ Рѣчнику неналазимо речи: наклоность, умереность, вредность, предметъ, примеръ, положай, станѣ, околность, или обстоятелство, важанѣ, важность, високоуманѣ, високоуміє, малоуманѣ, малоуміє, гордѣ и гордость, привржанѣ, и приврженость, воспитанѣ и воспитанѣ, изображенѣ и изображенѣ, уго-

данъ и угодность, пріятанъ и пріятность, зависимъ и зависимость и т. д. и т. д.

Далѣ неналазимо у нѣговомъ Рѣчнику глаголе: благодарити, предложити, представити, предупредити, умалити, увеличати, извинити се, и извинявати се, презирати, пренебрегнути, ревновати, изображавати, воспитати, гордитисе, повиновати се, и другихъ многихъ и премногихъ речи, безъ коихъ ученъ и изображенъ човекъ бити неможе. Заръ те речи зато, што ихъ проста браћа наша по сели и салаши неговоре и неупотребляваю, нису србске? — или вальда на противъ тога рало, цртало, колечке, разоръ, складъ, чатловъ, вериге, врѣшка, гребенъ, повесмо, пасмо и т. д. и т. д. нису србске зато, што се съ нѣима грађани неслуже, и многи незнаю шта значе? Та вальда Г. Вукъ неће одъ народа свогъ искати, нити ће тко при здоровомъ разуму дозволити, да ми толике речи наше, съ коима се изображени Србљи служе, и безъ коихъ бити немогу, изъ єзика нашегъ изоставимо, и да се изъ данашнѣгъ колико толико изображеногъ света нашегъ у мракъ и таму незнаня повраћамо!

IV.

Слѣдства преиначеня Кірілице у Вуковицу.

Ко добро пази на догађає светске, и мери слѣдства дѣла човеческихъ увериће се, да често люди и съ наибольшомъ намеромъ себи ил' своима добро учинити, кадъ послѣдице предузиманя свогъ добро неизмере, у зло упадаю, или онима, коима су добро учинити хтели, велико зло причиняваю.

Ясамъ уверенъ, да є Г. Вукъ Караѣићъ, кадъ є Писменицу свою писао, роду свомъ добро учинити хтео, и да ніє мислю, да ће съ преиначенѣмъ Кірілице такову реформу у књижеству нашемъ учинити, коя ће за народъ србски неугодна, а може бити, и опасна слѣдства имати.

Г. Вукъ и нѣгови послѣдователи нису проникнули, пакъ іоштъ ни данасъ неће да увиде, да радомъ своимъ на руку иду онима, кои на кірілицу мрзе, и кои съ пореметенѣмъ наше кірілице за себе повольне послѣдице изводе. Они нису измерили, да кадъ изъ Азбуке наше є, і, я, ю, ѣ, ь и ѳ изоставимо, а ј, љ и њ, примимо,

да намъ унуци и праунуци наши кнѣиге кіріліцомъ било старомъ или црквеномъ, било новомъ или грађанскомъ печатане читати нећеду.

Ово се нама савременицима, кои смо у школама кірілицу учили, а случайно и ј, љ и њ упознали, невероятно чини; ерѣ велимо, кадѣ намъ Вуковица за ово 30 или 40 година, одѣ како ю овај или онај употребљава, шкодила ніе, неће намъ ни доцніе каква зла учинити. Алѣ ніе тако браћо! ерѣ се данасѣ кірілица у школама учи, а ко кірілицу читати уме, тай чита одма и Вуковицу. Алѣ окренимо натрашке, т. е. да се Вуковица у школама учи, а кірілица на волю остави, пакѣ ћемо се уверити, да дете, које непознае писмена є, і, ѣ, ю, я, ь и ѣ сѣ читанѣмъ кірілице ни маћи неће.

А кадѣ є тако, као што заиста єсте, то онда погледајмо ладнокрвно и безпристрастно послѣдице одѣ те промене у Азбуки нашої, пакѣ ћемо наћи, да ако Вуковица обична Азбука постане, наше друго, треће и тако далѣ колено не само да Часловацѣ, Псалтирѣ, Евангеліе и друге црквене кнѣиге наше, које су старомъ кіріліцомъ печатане, читати неће умети; него да ни Досітеа, Вуича, Видаковића, Ата-

нацковића, Хаџића (Светића), Ј. С. Поповића и друге наше Списатељ, којихъ су дѣла грађанскомъ кірілицомъ штампана, пакъ тако исто и Лѣтописе, Гласнике и све друго, што кірілицомъ до данасъ написано имамо, читати неће знати, осимъ ако кои особито за себе кірілицу ненаучи, као свештеници, и учени србљи, кои по чину и стану свомъ знати ю мораю.

Да є то пакъ башъ тако, и са свимъ наравно, можемо одъ насъ самихъ живи примѣръ узети; питајмо само: 'ко одъ насъ данасъ уме читати старе наше Діплеме, и друге рукописе, кои се по нашимъ манастирима налазе? нитко осимъ оногъ, који она писмена, која се у тимъ писмама налазе, познає. Што дакле данасъ са старимъ тимъ нашимъ Аманетима бива, то ће доцнѣє съ књигама и писмама кірілицомъ печатанима бити. А кадъ єдно слѣдство друго за собомъ води, то є онда опетъ наравно, да кадъ се наше потомство одъ кірілице одтуђи, да ће се тимъ истимъ махомъ и одъ књига нашихъ црковнихъ одтуђити; єръ ихъ читати неће умети. Одтуђил'мо се пакъ єданпутъ одъ књига црковнихъ, то се онда мало по мало одтуђуємо и одъ саме цркве, и православія отаца и прао-

таца нашихъ, — то естъ доћемо башъ онама, кудъ су насъ пріятельи Г. Вука преко нѣга, алъ безъ нѣговогъ може бити знаня и волѣ довести хтели, а слѣдство тога оставлямъ свакомъ родолюбивомъ србину на разсужденѣ.

Но рећи ће тко: шта има кіріліца, шта ли Вуковица съ нашомъ црквомъ посла? — народъ нека пише како му є воля; а црква нека свое обреде чува, нека народъ учи, и на добро упућує, пакъ се нема чега бояти. Алъ ніє тога доста; вода лагано и неосетљиво обара брегове одъ обала своихъ; растъ, кои є вѣковима претію, кадъ му коренъ подсечешъ, почне венути, и осуши се. Како неби дакле и црква наша ударъ осетила? кадъ іой у кнѣиге дирнешъ, и одъ народа ихъ вешто уклонишъ. Црква є наша народна; ми се са свештеникомъ заєдно Богу молимо, — у старославенскомъ єзику имамо наше молитве, ірмосе, стихіре, тропаре и т. д. коє є све кіріліцомъ печатано; треба дакле и морамо знати наше црквене кнѣиге читати, и колико више може бити, разумети. Алъ вера и Богъ, ако Вуковица и започето простаченѣ єзика нашегъ махъ отме, да ихъ потомство наше, као што смо мало

пре казали, неће умети ни читати, а камоли разумети.

Алѣ ће србљи, веле, децу своју у школама поредѣ Вуковице и Кірілицу учити дати, пакѣ ће намѣ онда потомство и црквене и грађанске кірілицомѣ печатане књиге читати умети.

Дозвољавамѣ, да ће деца наша у школама кірілицу учити; алѣ хоћеду ли кадѣ изѣ школа изиђу, кірілицомѣ печатане књиге у руке узимати? то є питанѣ. Ј би рекао: да пре нећеду, него да хоћеду; єрѣ кадѣ све наше књиге, новине, објаве, и єдномѣ речію: сва наша књижевна дѣла Вуковицомѣ буду печатана, мораћемо се на ню, као обичну Азбуку навикнути, а Кірілицу као нешто изванредно и излишно сматрати, и зато оно, што є Вуковицомѣ печатано, лако и раддо, а што є Кірілицомѣ штампано, теже и нераддо читати, какогодѣ што — кадѣ намѣ коє писмо неразговетно написано дође, те натуцамо и нагађамо, шта є у нѣму, пакѣ кадѣ се доста намучимо, а ми га треснемо: тако ћеду заиста и књиге наше Кірілицомѣ печатане проћи, ако Вуковица првенство отме, пакѣ смо онда све досадашнѣ наше књижевно благо саранили.

Аль рецимо, да таково што кодъ нашегъ потомства воспослѣдовати неће, питамъ нашу браћу Вуковце, зашто да потомке наше и самомъ могућству тихъ послѣдица безъ сваке и найманѣ нужде излажемо? Шта ће намъ садъ Вуковица, кадъ смо се толико столѣтія Кіріліцомъ добро, лепо, и угодно служили? кадъ су наше толике књиге, толики породични докази, (Фаміліарна документа) и друга наша драгоценна писма сва кіріліцомъ написана? Зашто, чему, и коме за любовь да се одъ свію толикогодишњихъ трудовъ отцева, дедова, и праотаца нашихъ одтуђуємо? зашто да ихъ презиремо, и одъ нѣхъ табулу разу правимо? Нїе ли то црна неблагодарность одъ синова према своима предцима?

Та познато намъ є, да се само србљи восточне цркве кіріліцомъ служе, знамо далѣ и то, да докъ смо србљи восточне цркве, мо-рамо кірілицу учити, да можемо књиге наше црковне читати, и Богу се молити, па кадъ є тако, као што єсте, на што намъ поредъ кірілице и Вуковица? на што намъ две Азбуке? Нїе ли то излишность прекомерна, коя насъ на раздоръ води? као што насъ є на велику

жалость заиста већъ и довела. Доста зло, што смо и одъ старе тако назване црковне кірілице одступили, а нову или грађанску примили, коіомъ данасъ наше књиге печатамо. Чини ми се, да є и та реформа пре 100 и више година то исто смерала, што се данасъ кодъ насъ съ Вуковицомъ постићи намѣрава. Онима онда намера ньіова ніє за рукомъ испасти могла; єръ су сва кірілева писмена задржали, и само су видъ или форму ньіову променули; аль се овде одъ Вуковице више бояти морамо; єръ су Вуковци више писмена кірілевихъ изоставили, пакъ кои та писмена непознає, тай књигу кірілицомъ печатану читати неуме.

У осталомъ опетъ повторавамъ, да ми никакве нужде немамо Азбуку нашу меняти, него да при нашої кірілиці останемо; а Вуковице, која намъ темель цркве наше подрива, да се клонимо. Недаймо се варати съ онимъ аргументима, да є Вуковица згоднія за нашъ єзикъ него кірілица; єръ ако би и 'ко нужду осећао, да читанѣ єзика свогъ одлакшати мора, то би заиста Французи, Енглези и скоро сви они народи, кои се Латіницомъ служе, то чинити морали; єръ имъ Латіница нема онихъ гла-

сова, коє имѣ свойство єзика нѣовогѣ изискива. Латініца нема писмена же, ше, џе, че, ѣе, ѣе и т. д. пакѣ зато опетѣ и Французи и Енглези, — и Шпаньолци и Таліанци, и Поляци и сви други кои се Латінскимѣ писменама служе, помогоше се свакоякимѣ начиномѣ, коє са два три писмена место єдногѣ, коє са некимѣ знацима, те тако опетѣ задржаше Латініцу, на коіой Літературу и све науке своє имаю.

Некубуре ли и Немци са своимѣ токорсє рођенимѣ писменама, пакѣ место гласа **ша** пишу два писмена **ſ** и **ſh**, — место **ч**, три писмена **tſch** и немаюћи писмена, коимѣ би глаѣ **зе** написали, у туђимѣ речма употребляваю писмо **z** (цетѣ) а у своимѣ писмо **f** (ес) н. пр. пишу *Zarofia*, *Заполя*, *Nowaja-Zembla*, *новая земля*, *Gefang*, *Гезангѣ*, *Sohn*, *Зонѣ* и т. д.

Пакѣ сви тїи толики народи поредѣ многихѣ своихѣ незгода, нехтедоше збогѣ неколико писмена, сѣ коима би читанѣ и писанѣ одлакшати могли, у літерално добро своихѣ отцева и дедова дирати — нехтедоше своє толике кнѣиге и разна сачиненія одбацити, и своє просветителѣ вређати; него задржаше своєю Азбуку коіомѣ они десетѣ пути теже пишу и читаю,

него ми съ нашомъ кірілицомъ, и оставише ю невредиму потомству свомъ. А ми хоѣмо да смо паметніи и мудріи одъ толикихъ просвѣштенихъ народа!! — нама ніє добра, ніє достаточна била Кірілица стара или црковна, коіомъ намъ є написано свето писмо, — и све наше црквене кнѣиге, коіомъ су стари србски закони, повелѣ, и други споменици и остатци нашихъ предкова написани; — него остависмо стара писмена, примисмо нова, или грађанска; а садъ опетъ ніє намъ доста ни та данашня грађанска Кірілица, коіомъ су намъ све досадашнѣ кнѣиге, Лѣтописи, Гласници и цело благо літерално написано и печатано; него намъ треба іоштъ и Вуковица, да съ нѣомъ и поредъ нѣ простаченѣмъ єзика нашегъ просвету и веѣе изображенѣ постигнемо!!! —

Ніє ли то очевидно самовольство — ніє ли безсмыслено високоуміє, ніє ли то морално убиство толикихъ Списателя нашихъ, кои су досадъ духомъ своимъ међу нама у дѣлма своима живили, и кои су одъ насъ благодарность, а не убиство заслужили? — хоѣмо ли и на літералномъ полю да слѣдуємо бездѣліяма Вука Бранковића издаице на полю Косову, и злочинству Вукашина убице цара Уроша? заръ невидимо,

да се таква издайства и убиства страшно казне, и проклетство одъ рода на родъ прелази? — Браћо! руку на срдце — разсудимо добро, шта радимо, измеримо послѣдице, или баръ могућность, која изъ те реформе слѣдовати може. Недаймо се као деца по овомъ ил' ономъ поводити, него остаймо достойни наслѣдници нашихъ славнихъ предкова, кои су били постоянни, и умели су у највећимъ бедама и невољама веру и ѣзикъ свой сачувати.

У осталомъ то є моє уверењъ, тако осећамъ, и чисто очима предвиђамъ опасностъ ону, која потомству нашемъ предстои, ако одступимо одъ Кірілице а Вуковицу примимо, — и ако и далъ ѣзикъ нашъ на силу простачили, и изопачивали будемо. Алъ при свемъ томъ знамъ я, да и најсветія истина безъ подпоре остає гласъ вопіюћегъ у пустињи, и да ће сва обрана ова ѣзика србскогъ безъ успѣха остати, ако већина Літератора србскихъ предузето простачењъ ѣзика, и введенъ Вуковице поредъ своју у овой књижици наведенихъ узрока и далъ устера, и ако новине, коє данасъ место књига, народу у писаню правацъ даю, реформу усподпомажу.

V.

Простаченѣ Ёзика Србскогъ по Г. Вуку у
преводу нѣговомъ Новогъ Завѣта.

Изъ дѣла Г. Вука видимо, да є онѣ про-
стимъ начиномъ писаня свогъ намеравао по-
стићи, да га проста наша браћа разумети могу,
шта пише. Та є намера лепа и похвална; Алѣ
є Г. Вукъ у намери своіой границу умерености
прешао, пакъ є съ претеранимъ простаченѣмъ
ёзика нашегъ место добра зло учиніо. Онѣ є,
као што смо видели, наше лепе умне речи изо-
ставіо, коє Рѣчникъ нѣговъ довольно сведочи,
и место нашихъ изображенихъ изражая, непри-
лично, да нерекнемъ неотесане речи употребіо,
као што изъ превода нѣговогъ Новогъ Завѣта
у Берліну 1857 године печатаногъ видимо.

Но пре него што би истину ову съ при-
мѣрима доказао, морамъ примѣтити, да ніє Г.
Вукъ предречени Нови Завѣтъ изъ нашегъ Све-
тогъ Писма, као што ми у цркви нашої читамо,
превео, него да га є изъ превода Лутеровогъ
съ Немачкогъ ёзика на Србски переводіо. Ово се
одъ тудъ ясно види, што є Г. Вукъ у преводу

свомъ оне речи, и онай значай речи употре-
біо, кое у немачкомъ преводу новогъ завѣта
кодъ браће наше Протестанта налазимо; а не
оне, кое ми у нашимъ црквенимъ књигама има-
мо. Тако на примѣръ:

Ми имамо у молитви „Отче нашъ“ но из-
бави насъ отъ Лукаваго; а г. Вукъ превео є
то: но избави насъ ода зла. Єрѣ у Немач-
комъ стои: *Sondern erlöse uns von dem Uebel* т. е.
одъ зла. (Мат. гл. 6 ст. 13.)

У нашемъ славенскомъ Евангелію читамо:
мнозѣхъ птицъ лучши есте вы (Мат. гл. 10
ст. 31.) т. є ви сте больи одъ многихъ птица.
А г. Вукъ на стр. 24 превода свогъ одъ го-
дине 1857 у стіху 31 вели: висте больи одъ
много врабаца. Єрѣ у Немачкомъ стои место
речи птица, речъ врабаць (*Sperling*).

У славенскомъ имамо дщи моя злѣ бѣсну-
ється т. є кћи моя зло бесни (Мат. гл. 15 ст. 22)
а г. Вукъ вели: кћерь мою врло мучи ѡаво,
єрѣ у немачкомъ стои: *Meine Tochter wird übel*
vom Teufel geplagt. Далѣ имамо у нашемъ Еван-
гелію: Бѣси моляху єго т. с. бѣси молише га
(Мат. гл. 8 ст. 31) а г. Вукъ на стр. 18 ст. 31
каже: а ѡаволи моляху га: єр' у немачкомъ

стои: Da hatten ihn die Teufel. зашто се ніе држао нашегъ израза, кадъ и найпростіи србинъ говори: бесъ га знао, — шта му є те зія и виче као бесанъ — однео га бесъ и т. д. алъ у немачкомъ стои Teufel, дакле мораше бити: моляху га ђаволи.

Ми у нашемъ светомъ писму имамо: Огладни и дадoste ми єсти, ожедни и напоисте ме, странъ бихъ, и прими сте ме (Мат. гл. 25 ст. 35) а г. Вукъ на стр. 66 ст. 35 вели: огладнѣхъ, и дасте ми єсти, ожеднѣхъ и напоисте ме, гостъ бихъ и примисте ме. Зашто гостъ а не странъ кадъ кодъ србаля са свимъ друго значи гостъ, а друго странъ; алъ у немачкомъ стои; ich bin Gast gewesen, дакле мораде бити: гостъ бихъ, а не странъ бихъ. На другомъ месту имамо: купиша село скуделнице въ погребаніе странимъ т. є купише земљиште или полъ лончарско за саранъиванъ странихъ (Мат. гл. 27 ст. 7) а г. Вукъ на стр. 73 ст. 7 вели: купише лончареву нъиву за гробъ гостима и т. д. и т. д.

Изъ овихъ примѣра, а и изъ целогъ превода сваки се може лако уверити, да г. Вукъ нови завѣтъ ніе изъ кнѣига наше

свете цркве, него изъ немачкогъ ѣзика преводіо.

Аль да се вратимо на нашъ предметъ, што се тиче простаченя ѣзика, и одъ тудъ што є съ претеранимъ простаченѣмъ чисто обезсвестіо наше свето писмо:

Ми имамо у нашемъ Евангелію да є Јуда, кадъ є Хріста предао, казао му: Радуйся Рави т. є радуйсе учителю! и да га є полюбіо (Мат. гл. 26 ст. 49) а г. Вукъ на стр. 71 ст. 49 превео є то овако: Добро ютро Рави, и цѣливао га.

На другомъ месту имамо, да су се войници Хрісту ругали при страданію нѣговомъ говорећи: радуй се царе іудейски (Мат. гл. 27 ст. 29) а г. Вукъ на стр. 75 ст. 29 место радуйсе царе іудейски вели: како си царе іудейски?

На трећемъ месту имамо, да є Хрістосъ после воскресенія свогъ Мироносицама рекао: радуйте се (Мат. гл. 28 ст. 9) а г. Вукъ на стр. 78 ст. 9 место поздрава тогъ радуйте се, вели да имъ є Хрістосъ казао: Помозъ Богъ!

По овомъ начелу г. Вука морали би превести поздравъ Архангела Гавріла Матери Бо-

жиіой: Богородице дѣво радуйся благодатная
Маріє овако: Богородице дѣво добро ютро
благодатна Маріє, или како си благодатна Ма-
ріє, или Помоз' Богъ благодатна Маріє! —
Е, садъ нека ми каже ма кои правдолюбивъ ср-
бинъ православногъ вѣрозакона, кои є одъ ма-
ніє претераногъ простаченя слободанъ: Єли то
начинъ свето писмо наше преводити? незначи ли
то соблажнявати (шкандализірати) побожне Хрі-
стіяне наше свете цркве? —

Далъ на стр. 13. ст. 23 превода тогъ (у
Берліну 1857 године печатаногъ) пише г. Вукъ
место лукаво око: кварно око. Питамъ: єли
то простіє? разуму ли наши сръбли болъ кадъ
му кажемъ кварно или кадъ рекнемъ лукаво
око. Та у целомъ подунавію т. є Банату, Бач-
кой, Срему, Славоніи и подунавской, а и по-
савской Сербіи, незнамъ хоћешъ ли наћи єдногъ
Србина кои зна шта є то кварно око? осимъ
ако ти не одговори, да є то: покварено око;
а шта є лукавъ, или лукаво око, то одъ мора
Адріатическогъ пакъ до Балкана и најпростіи
Србинъ разуме.

На стр. 16 ст. 24 и на стр. 97 ст. 13
место речи подобанъ пише г. Вукъ коєшта,

и као, тако место: многа подобна такова творите вели: много коєшта овакова чините, (Марка гл. 7 ст. 13) место уподобићу га му-дроме мужу вели: казаћу, да є као мударъ човекъ (Мат. гл. 7 ст. 26).

На стр. 516 у посланици 1. къ Солунянима гл. 2. ст. 13 пише: Чини у нама место дѣйствує у нама. Та друго є Господине! чинити, а друго дѣйствовати. Чинити значи *facere* таѣен, а дѣйствовати *operari, wirken*. Немогу казати: духъ чини у мени, него дѣйствує у мени. Тако ова ил' она медіцина не чини у човеку, него дѣйствує. А 'ко незна шта та речъ дѣйствує значи, нека пита оногъ, кои зна, пакъ ће и онъ знати. Нитко се ніє наученъ родію, него смо сви учили говорити. А ми богме за любовъ незналица нећемо съ нашимъ лепимъ и правильнимъ речма подъ купусъ, пакъ кубурити, како ћемо овай илъ онай смилао изразити, нити ћемо сами себе незналицама правити зато, што има и такове браће наше, која свой матерњи єзикъ тако незнаю, да и учене изразе разумети могу.

На стр. 84 ст. 26 (Марка гл. 2. ст. 26) каже г. Вукъ кућа божія место домъ божіи.

Я нигда нисамъ изъ србскихъ уста чуо кућа божія, него свагда домъ божіи или црква. А да є та речъ домъ чиста србска речъ, то намъ засведочава свакидашњи говоръ србаля, кадъ єданъ другогъ питаю: како ти є брате на дому? шта ти раде твои домаћи? у здравицама пакъ велимо: да Богъ живи нашегъ домаћина и т. д.

На стр. 514 ст. 3 у посланици къ Солунянима направіо є речъ нáдъ место речи узданъ, упованіє, или као што србљи то прекраћено изговараю уфанъ. Читао самъ речъ нáда у женскомъ роду место речи надежда, кодъ нашихъ Реформатора єзика србскогъ; али речъ нáдъ у мушкомъ роду место речи узданъ до г. Вука іоштъ одъ ниткогъ чуо нисамъ.

На стр. 13 ст. 19 (Мат. гл. 6 ст. 19) пише лупежи место крадљивци. Гди є г. Вукъ чуо, да србљи крадљивце зову лупежима; кадъ лупежъ само толико значи, колико скитница, кои се тамо и амо луња; а крадљиваць є онай, кои краде. Колико има Господине! лупежа кои се скитаю, али некраду, а колико крадљиваца кои нису лупежи, него се предъ светомъ тако показую, као да су найпоштеніи люди.

На стр. 17 ст. 12 и 56 ст. 13 (Мат. гл. 8 ст. 12 и гл. 22 ст. 13) има Шкргутъ зуби место Шкрипъ или Шкрипенъ зуби. Да люди шкрипе са зуби то знамо, алъ да шкргућу са зуби, то ће г. Вуку болъ бити познато.

На стр. 22 ст. 8 (Мат. гл. 10 ст. 8) вели г. Вукъ дизати мртве место воскрешавати. Мртве дижу люди, и кадъ мртво тѣло на носила мећу, алъ ихъ невоскрешаваю. Да е баръ рекао изъ мртвихъ дизати, то би имало свогъ смисла, алъ не мртве дизати.

На стр. 54 ст. 31 и 32 (Мат. гл. 21 ст. 31 и 32) пише курве место блуднице. Истина да сви србљи у приватномъ разговору те речи курва, и курве употребљавамо; алъ то нїе изразъ за свето писмо, кадъ место нѣга имамо речи блудникъ или блудница. Зашто дакле да кајамо свето писмо съ тимъ скареднимъ изразомъ, кадъ можемо тай исти смисао удеснїе и склонитїе исказати.

Далъ у нашемъ светомъ Евангелїю имамо, да е Христосъ на тайной вечери казао: онай, кои самномъ заедно умочи руку у Солило, т. е у сланикъ или сланицу, тай ће ме предати (Мат. гл. 26 ст. 23 и Марка гл. 14 ст. 20) а г. Вукъ

на стр. 69 ст. 23 преведе то овако: кои умочи самномъ руку у здѣлу, онай ће ме издати. Зашто здѣла место сланице или сланика? Алъ да — да у немачкомъ, одъ кудъ е г. Вукъ наше Евангеліе преводио, нестои Солило као што ми имамо у Славенскомъ, него Schlüssel чинія или чанакъ, дакле мораде бити здѣла, кою речъ осимъ єдне манъ части браће наше, нити кои србинъ говори, нити разуме шта значи.

Зашт' незавири нашъ православни србинъ, кадъ е свето писмо преводио, и у свою црковну књигу, да види, како ми у цркви нашої читамо, пакъ би нашао біо, да на вопросномъ месту ніе разговоръ о чиніи, него о сланици у нашемъ светомъ писму.

На стр. 69 ст. 31 и 119 ст. 27 (Мат. гл. 26 ст. 31 и Марка гл. 14 ст. 27) вели: ударићу пастира, и овци ће се разбећи, место поразићу пастира. Друго е Господине! ударити кога, а друго поразити. Ударити можемо кога, безъ да онъ зато снагу и властъ своју изгуби; алъ поразити значи оборити, а сатарити кога.

На стр. 75 от. 40 (Мат. гл. 27 ст. 40 има: Ти кои цркву развалюєшъ, и за три дана начиняшъ место: и за три дана сазићу-єшъ, по-

мози самъ себи. Познато є, да сръбљи говоре :
я правимъ, ти правишъ, и я градимъ, ти гра-
дишъ; али я начинямъ ти начиняшъ, то ни-
гда нисамъ одъ сръбина чуо, а како ми се чини,
вальда ни г. Вукъ тако говорити ніє могао чути;
єрь є глаголь начинити глаголь совершенъ као
и учинити, написати, уписати и т. д. немогу га
дакле продужително спрезати и рећи: я начи-
нямъ ти начиняшъ, и я написамъ, ти напи-
сашъ и т. д.

Тако исто налазимо на стр. 436 ст. 4 у
Посланици 1. ко Корінтяномъ гл. 8 ст. 4 Жр-
тава место жертви, а на стр. 570 ст. 4 у од-
криваню светогъ Јована Богослова гл. 1. ст. 4
Црква место Цркви у родит. мложест. пакъ и
поредъ очевидне те неправилности послѣдовате-
льима г. Вука све є то добро, лепо, и правилно,
єрь „αυτος εφα“ дакле мора добро бити, и на-
чиняшъ, и жртава, и црква и све друго ма и
наопако било, што начелникъ Реформе єзика
сръбскогъ за добро налази. Е ако ћемо тако у
свачемъ слепо г. Вуку слѣдовати, онда збогомъ
лепото єзика сръбскогъ, збогомъ Грамматіко, и
безъ уздржання вальда би могли рећи, и збогомъ
памети.

Овде немогу пропустити да неспоменемъ шта ми є єданъ бранитель Вуковогъ начина писаня одговорію, кадъ самъ му рекао: зашто пише жртава, и цркава, кадъ то неваля?! — а онъ ми рече: Немате право; и кодъ насъ говоре србљи цркава, то є чиста и правилна србска речъ; тако на пр. кажемо: цркава марва, цркава за нѣимъ одъ любви и т. д. а кадъ се извѣсти, да є овде разговоръ о цркви у мложест. родителномъ, а не о глаголу црковати; а онъ се насмѣя, и окрете главу, съ некимъ речма, коє нисамъ могао разумети.

На стр. 126 ст. 8 (Марка гл. 16 ст. 8) има др'хатъ место дрктанѣ. Знамъ да говоримо дрктанѣ одъ глагола дрктати, алъ да є др'хати место дрктати или стрепити добро србски речено, то остављамъ г. Вуку на нѣгово благо-разсужденѣ.

У нашемъ Евангелію Марка гл. 11. ст. 25 имамо: кадъ се молите, простите, ако што на кога имате, да и отацъ вашъ на небесима опрости вамъ сагрѣшенія ваша; а г. Вукъ на стр. 110 ст. 25 вели, да и отацъ вашъ, кои є на небесима, опрости вамъ ваше погрѣшке. Погрѣшка Господине! значи мана ein Fehler, error,

а согрѣшеніє грѣхъ Sünde reccatum; ове речи дакле немогу се узети у промену. Алъ да — да — у немачкомъ одъ Лутера преведеномъ Евангелію, изъ когъ є г. Вукъ своє дѣло преводіо стои: Daß auch euer Vater im Himmel euch vergebe euer Fehler, а не Sünden; дакле наравно мораше бити погрѣшка место согрѣшеніє.

На стр. 114 ст. 1. и 2. (Марка гл. 13 ст. 1 и 2) узео є речъ грађевина место речи зданіє. Грађомъ називамо она дрва, коя за правлѣнъ куће употреблявамо, и зато ону кућу, коя є одъ дрва направлѣна, добро називамо грађевиномъ, али кућа, или ма какво друго зданіє, кое се одъ камена или цигаля зида, ніє грађевина него є зданіє. На предреченомъ пакъ месту светогъ Евангелія ніє речъ о дрвенимъ грађевинама, него о каменитимъ зданіяма; єрѣ є Хрістосъ предсказивао разореніє Јерусалима кадъ є казао: видишъ та велика зданія, ни каменъ на камену остати неће.

Защо дакле на силу божію простачити речи, и претеранимъ простаченѣмъ изопачивати смисао речи?

Далъ у нашемъ Евангелію имамо: приспѣ конецъ и приіде часъ, се предається синъ чело-

вѣческій въ руки грѣшникомъ (Марка гл. 14 ст. 41). А г. Вукъ на стр. 120 ст. 41 место при-спѣ конецъ, т. е: дође край, вели: доста є. Ёрь у немачкомъ стои: *Es ist genug*, дакле мораде по немачкомъ преведено бити, доста є.

На стр. 116 ст. 18 има: молите се, да nebude бѣжанъ ваша у зиму, место: бежанъ, бѣгство, или као што обично кажемо бежанія. Речъ бѣжанъ место бежанъ или бежанія ни-самъ одъ ниткогъ чуо говорити; — пакъ башъ да има гдигодъ србаля, кои и тако говоре, то є провінціалізамъ, кои се за обште правило србскогъ писаня узети неможе.

На страни 108 ст. 45 пише одкупъ, место речи избавленіє. Ето намъ опетъ претераногъ простаченя; зашто одкупъ, кадъ и најпростіи србинъ вели: избави ме Брате изъ ове ил' оне неволѣ, — избавіо га є изъ бѣде изъ робства и т. д.

На стр. 118 ст. 12 (Марка гл. 14 ст. 12) вели: У први данъ пријеснијех хлѣбова, кадъ су клали пасху, место: на први данъ безкваснихъ лебова, кадъ су жрели или жертвовали пасху. Овде примѣтити имаъ

а) Да србљи неговоре у први данъ ускрса,

или у први данъ Божића; него на први данъ Ускрса, на први данъ Божића.

б) Да нису били пресни лебови, него безквасни или некисели лебови; пресанъ лебацъ значи тесто непечено; а не безъ квасца.

в) Да се неколъ пасха, него се жре или жертвує. И сáмъ Лутеръ изъ чієгъ є дѣла г. Вукъ свето Евангеліє преводио, некаже да се колъ пасха, него вели: *Da man das Osterlamm opferte*, — дакле жрети или жертвовати, а не клати.

Ето у єдномъ стиху три погрѣшке збогъ претераногъ простаченя єзика нашегъ.

На стр. 21 ст. 29 (Мат. гл. 9 ст. 29) пише: дохвати се очію, место: косну се очію, или додирну очи. Дохватити се чега значи: штогодъ у руке своє узети, или ухватити, а коснути се чега, значи: штогодъ додирнути. Хрістосъ кадъ є слѣпима отварао очи, ніє ихъ ухватио за очи, као што г. Вукъ вели, него имъ се очію коснуо, т. є само имъ є додирнуо очи, пакъ су прогледали.

На той истой страни 21 ст. 31 (Мат. гл. 9 ст. 31) вели: разгласише га по свої земљи, место: прославише га по свої земљи, као што

то ми у нашемъ Евангелію читамо. Разгласити можемо човека или као добра или као неваляла; али прославити човека Господине! са свимъ друго значи.

На стр. 26 ст. 17 (Мат. гл. 11 ст. 17) вели: жалисмо вамъ се, и не яукасте, место: жалисмо вамъ се и неплакасте. Кадъ се коме тужимо, или жалимо, вальда неће онай комъ се тужимо, яукати, него може се нашомъ тужбомъ на плачь побудити, и съ нама плакати, алъ не яукати.

На стр. 28 ст. 14 (Мат. гл. 12 ст. 14) има: начинише вијећу место савѣтовашесе, или скупѣшесе на Савѣтъ. Читао самъ да браћа наша Хорвати пишу и говоре већати, место савѣтовати се, и веће место Совѣтъ, али Вијећа у женскомъ роду место речи Совѣтъ ни одъ когъ іоштъ чуо нисамъ.

Далѣ налазимо у томъ преводу г. Вука много и премного у књижеству србскомъ до данасъ необичнихъ изражая као н. пр. повика иза гласа, место: изъ гласа. — Предлогъ иза кодъ србаля значи острагъ и после а не изъ, ех аиѣ н. пр. иза куће, иза цркве, иза села — незначи изъ куће, изъ цркве, изъ села,

него острагъ за кућомъ, за црквомъ, и за селомъ. Тако читамо пошлѣднѣи место послѣднѣи, нашлѣдникъ место наслѣдникъ, — шћаѣаху, место хтеше, или хтедоше. — Јудейци место Јуде. — Крозанъ место крозь нѣга — дубина место дубљина, сахатъ место сатъ и т. д. Тако пише: трплѣти место трпѣти, — живлѣти место живѣти, — незнабожци место поганици, язичници, и т. д. и т. д.

На противъ тога налазимо по мести у томъ преводу са свимъ славенске речи, коє сръбли по већој части неупотребљаваю, а многи ихъ и неразуму, шта значе, тако на стр. 98 ст. 30 има одаръ место креветъ, или постеля.

На стр. 71 ст. 51 има ухо место уво.

На стр. 44 ст. 8 каже класть, место сакать, безъ руку.

Како се слажу дакле те славенске речи и тѣи славенски изрази са преднаведенимъ претеранимъ простаченѣмъ?

Алѣ овде немогу пропустити истини за любовь, и на похвалу г. Вука и таковихъ неколико примѣра навести, кои намъ показую, да є г. Вукъ у томъ преводу свомъ и доста лепихъ

и светомъ писму сходнихъ речи и израза употребію. Тако н. пр.

На стр. 134 ст. 30 и 31 (Луке гл. 2 ст. 30 и 31) вели: єрѣ видѣше очи мое спасеніе твоє, коє си уготовіо предѣ лицемъ свію народа, дакле не спасѣ или спасенѣ него спасеніє, — не предѣ образомъ, него предѣ лицемъ.

На стр. 185 ст. 11 (Луке гл. 18 ст. 11) каже: Боже хвалимъ те, дакле не валимъ те, или фалимъ те. Овде примѣтити могу, да є г. Вукъ одѣ првогъ свогъ начина писаня, по комъ є писмо х изъ Азбуке србске са свимъ изоставіо біо, одступіо, пакъ є то писмо опетъ у Азбуку узео.* То є добро и паметно учиніо, єрѣ намъ є писмо х нужно, и кѣ совершенству Азбуке наше служи: *Sapientis est mutare Consilium in melius*. У овомъ преводу већъ не пише, као што є пређе писао: Рістосъ него Хрістосъ, не пише вала него хвала, не пише дукъ или дувъ, него духъ и т. д. Алъ у томъ повратку свомъ писмена х опетъ є претерао, пакъ садъ и онде пише, гди га србљи банѣ сасвимъ неупотребляваю. Тако пише: сахать, место сать, ухо место уво, храна место раана, сахранити место саранити и т. д. Ово неваля: єрѣ

србљи неговоре сахать, ^{*}него сать; некажу уxo, нсго уво; неведе сахранити него саранити; сахранити значи сачувати, а не мртво тѣло погребсти; тако неговоримо хранити место раанити, ерѣ хранити значи чувати, а раанити значи питтати; пакѣ одѣ тудѣ неможемо казати храна, него раана и т. д.

На стр. 10 ст. 32 (Мат. гл. 5 ст. 32) пише: кои пусти жену свою осимѣ за прелюбу наводи є, те чини прелюбу. Тако треба господине! учтиво писати, а не саблажнявати своє єдновѣрне съ речма: курва, курванѣ, и курварство; ерѣ то нису изрази за свето писмо, и за просвештеногѣ и изображеногѣ списателя.

На истой стр. 10 ст. 34 и 35 вели: некуните се ни небомѣ; ерѣ є престолѣ божій; ни земљомѣ; ерѣ є подножіє нѣгово. Дакле престолѣ а не престо, подножіє, а не подножѣ, дакле и птица, а не тица, пчела а не чела, жертва, а не жертва и т. д.

На стр. 13 ст. 25 (Мат. гл. 6 ст. 25) вели: нїє ли животѣ претежнїи одѣ хране (одѣ раане) а тѣло одѣ одѣла дакле одѣло, а не одеѣа.

На стр. 22 ст. 6 (Мат. гл. 10 ст. 6) пише: Идите кѣ изгублѣнимѣ овцама дома израилевогѣ; дакле не куѣе него дома израилевогѣ.

На стр. 10 ст. 29 (Мат. гл. 5 ст. 29) вели: ако те око твоє саблажнява. — На стр. 25 ст. 6 (Мат. гл. 11 ст. 6) благо ономъ кои се несаблазни о мени; а на стр. 44 ст. 7 (Мат. гл. 8 ст. 7) вели: тешко свѣту одъ саблазни, и тешко ономъ човеку крозъ кога долази саблазнъ. Тако драги Господине! видите, како се славенска речъ лепо дає употребити онде, гди друге немамо. Тако да су и ваши послѣдователи радили, пакъ би болъ чинили, него што су нове речи коєкако ковали, своє рођене изопачавали, те тако одъ єзика свогъ даръ — маръ правили.

На стр. 45 ст. 11 (Мат. гл. 18 ст. 11) вели: Синъ човѣчїи дође, да изнађе и спасе изгублѣне. Тако да спасе, а не одкупи.

На стр. 101 ст. 38 (Марка гл. 8 ст. 38) вели: 'Ко се постиди мене и моихъ речи у роду овомъ прелюботворномє. Тако а не курварскоме.

На стр. 256 ст. 24 (Јоанна гл. 15 ст. 24) вели: Да нисамъ біо дѣла творіо међу нѣма. Дакле творіо, а не градіо.

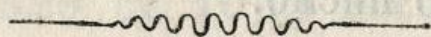
На стр. 529 ст. 10 (у посланици къ Тимотею 1. гл. 4 ст. 10) вели: Уздамо се у Бога жива, кои є спаситель свима людма, а особито вѣрнима, и т. д.

Да є Г. Вукъ овако цело свето писмо новогъ завѣта преводію, т. є да є учтиве, учене, алъ зато опетъ разумителне речи и изражає употребљавао; онда би му сваки на любви и ревностномъ труду нѣговомъ одъ срдца благодарію; єрѣ како данасъ и онако мало србаля има, кои славенски єзикъ разуму, заиста нужно є, да свето писмо на нашемъ єзику преведено имамо, као што є и то одвећъ нужно, да молитвеникъ србски имамо, и разумемо шта се Богу молимо; а не да говоримо речи, кое неразумемо, и место да се Богу молимо, а ми хтели, не хтели, друго што мислимо. Молитва є разговоръ съ Богомъ, треба дакле да разумемо, шта Богу говоримо, и како му се молимо.

Срдечна дакле хвала Гдну Вуку на ономъ, што є добро, и учтиво преводію, и што є за кнѣжество наше сходнимъ речма писао; алъ му мислимъ ни єданъ изображенъ србинъ одобрити неможе, што се многимъ неотесанимъ изражаима служію, кои нису ни за какву светску кнѣгу, а камоли за свето писмо.

Све ово, што самъ досадъ примѣтію, само зато овде наводимъ, да покажемъ, како неваля силомъ простачити речи, кадъ можемо лепо, чи-

сто, изображено, пакъ зато опетъ разумително писати. Ніє ми дакле задатакъ овде біо, као што самъ већъ казао, крітіку писати на преводъ новогъ завѣта одъ Г. Вука; ерѣ би онда морао одъ почетка до свршетка дѣла тогъ све, што би за неуредно нашао, опровр'гавати; а што би за добро судію, као добро признати, кои би посао читаву єдну кнѣгу испунио, — него самъ само неколико речи и изражая, колико самъ ихъ превртаюћи тай преводъ овде и онде спазію, или право рећи, коє су ми речи башъ са свимъ у очи упале, побележію, да ихъ почитаємимъ читателѣима моима, а и самимъ реформаторима єзика нашегъ на безпристрастно разсужденъ предложимъ, да по души и совести своіой кажу намъ: требали, да србљи по начину Г. Вука србски пишу, или онако, како изображена класса народа нашегъ, коя ніє обчинѣна и занешена простаченїемъ єзика србскогъ, говори и пише? —

VI.

Простаченъ Ёзика Србскогъ по новой реформи.

А)

Промена писмена е на а, — а писмена а на е у
речма честь, часть, и т. д.

Изъ међъ многихъ другихъ преиначенихъ речи найззорнѣя є сръбљима промена речи честь die Ehre у часть; а речи часть ein Theil у честь, и одъ тудъ одъ речи честанъ начинѣно частанъ а одъ речи участіє преиначено учешће. Ту промену, као што самъ одъ премлогихъ сръбаля разумети могао, нитко осимъ Реформатора, и нѣовихъ приврженика неодобрава, него сваки на начинѣну съ тимъ забуну у ёзику нашемъ срдито виче, и поступакъ тай опораचाва.

Узрокъ промени той, колико самъ чути могао, наводе тай, да су сръбљи у старо доба говорили и писали часть а не честь, и да и данъ даншњи говоримо: частни или као што они веле: часни постъ, часни крстъ, далъ кажу, да у старима рукописима, и књигама налазимо часть honor die Ehre а не честь.

У првомъ погледу, рекао би човекъ, да тиѣ люди право имаю; ерѣ се не да одрицати истина, да не само наши прости, него да и изображени србљи говоре: Частни постѣ, частни крстѣ, и частна трапеза (у цркви) алѣ кадѣ стварѣ болѣ испитамо, наѣмо, и увериѣмо се, да ако србљи и говоре частни постѣ, частни крстѣ и т. д. опетѣ зато да Реформатори наши немаю право, што променяю честь у часть а часть у честь; ерѣ

1) Ниѣ истина, да су наши стари вопросну речѣ честь са писменомѣ а писали часть. За-
виримо само у наше старе писмене изворе, а нарочито у законикѣ цара Душана, кои намѣ ѣ лѣтописѣ србски саобштію, пакѣ ѣмо наѣи, да та речѣ честь нити ѣ са е, нити са а написана, него у нѣой налазимо место е, писмо ѣ — тако благочестивѣйшій налазимо написано: благоч-
стивѣйшіи а не благочастивѣйшіи. Али дозво-
лимо, да су србљи писмо ѣ, у место а, употреб-
љавали, зато опетѣ одѣ тудѣ неслѣдуѣ, да ми
данасѣ говорити и писати морамо часть, а не
честь. Ерѣ

2) Ако то начело примимо, да данасѣ онако
треба писати, како су наши стари писали, то би
онда морали много више славенскихѣ речи упо-

треблявати, него што ихъ данасъ употребљавамо. У старимъ писменимъ остатцима налазимо: аще место ако, дващъ трищъ место двапутъ трипутъ, еше место іошть, вещи место ствари въ-саки место сваки, благочъстивѣйши место наиблагочестивіи, ц е р к в а, место црква, отвращають место отвраћаю, — кои се нехотетъ възвратетъ, да имъ се возметъ въсе именіе место кои се неусхте вратити, да имъ се узме све иманѣ, и т. д. Съ овимъ и многимъ другимъ славенскимъ или славеносрбскимъ речма пунъ є предречени законикъ Душановъ, пуне су старе повелѣ и друга писма. Ако дакле наши Реформатори мисле, да онако валя србски писати, као што су наши праотци писали, то би онда морали понайвише славенске речи употребљавати, одъ коихъ се они башъ тако яко чуваю, и као грома бое.

3) Истина, да и данасъ говоримо частни постъ, и частни крстъ; алъ треба знати, да ту речъ частни србљи у вишшемъ значаю, и другомъ смислу узимаю, него честанъ или поштенъ; еръ кадъ кажемо частни постъ и частни крстъ, неразумевамо са тимъ поштовани постъ или крстъ, него свети постъ и свети крстъ, као што той

речи частни и самъ г. Вукъ у свомъ рѣчнику значай дає. Да є пакъ то заиста тако, то намъ засведочаваю речи нечастивъ, и нечастиви, съ коима неразумемо штогодъ непоштено, или безчестно, него нечисто, или као што обично узимамо, нечистогъ духа. Изъ овогъ ясно видимо, да народъ нашъ речъ частни неупотребљава онде, гди хоће честь и почитанъ да искаже, него онде, гди неку свѣтиню жели изразити.

4) Алъ башъ кадъ би и то допустили, да речъ частни значи честни, опетъ зато одтудъ неслѣдує, да ю свуда и на свакомъ месту место честни употребљавати можемо; єръ знамо, да србљи говоре и чарни место црни, тако на пр. у песмама имамо: { Чарна горо пунати си лада, —
соце моје јаш пунѣ јада. — }
чарноока дѣва и т. д. алъ зато неможемо казати наме њком сева . . . — чарнити образъ біо, — чарна чоя, чарна свила; него црнъ ти образъ біо, црна чоя, црна свила и т. д. Изъ овогъ видимо, да какогодъ што то прилагателно име чарни, чарна, чарно не да се свуда место црни, црна, црно, употребити, тако и частни, частна, частно неможемо место честни, честна, честно на свакомъ месту казати.

То є браћо! башъ оно, што својствомъ єзика називамо. Не да се кодъ србаля све на єданъ ка-

лупъ дотерати, него морамо поредъ правила, и на изузимања пазити. Тако дакле частни употреблявамо као изятіе съ именима суштествителнима постъ, крстъ, и трапеза у цркви; а чарни съ речма гора, око, и може бити са іоштъ коіомъ речію, аль правило остає, честни, а, о, и црни, а о. Такихъ изятія имамо ми у єзику нашемъ доста, шта више налазимо, и одъ самогъ изятія опетъ изятіе. На пр. све речи, коє се окончаваю на а, али мушко лице значе, у єдинственномъ су брою мушкогъ, а у множественномъ женскогъ рода, као: тай войвода, тай владика, тай паша тай слуга; а у множественномъ брою: те войводе, те владике, те паше, те слуге; пакъ и одъ овогъ изятія имамо у речи слуга опетъ изятіе, и певамо: ой Јоване моя верна слуго! „Слуго моја Облацићу Радѣ“

5) Кадъ би речъ частни значила честни, и часть честь, онда би и у нашимъ народнима песмама певали: частита ћу тебе учинити; аль сръбљи тако неведе, него: честита ћу тебе учинити, т. є честна и славна. — Тако кадъ єданъ другомъ праздникъ или именданъ и рођенданъ поздравлямо некажемо: частитамъ ти праздникъ, него честитамъ ти праздникъ.

6) Вараю се наши Реформатори кадъ веле:

и сами изразъ на частъ му доказує да треба говорити частъ а не честь мислећи, да овде речъ частъ значи честь honor, die Ehre; алъ ніє тако, него башъ у томъ изразу кадъ кажемо: на частъ му, речъ частъ значи део, pars der Theil. Ёръ кадъ кажемо: на частъ му са тимъ неоставлямо нашемъ противнику на нѣгову честь, да ради шта хоће, него тай изразъ онда употребљавамо, кадъ намъ се што преко или противъ наше праве во-
лѣ одузима, пакъ велимо: на частъ му, т. є нека му буде на нѣгову страну, на нѣговъ део, да се само непремо, и непротеруємо.

7) Читамо у сачиненіјма нашихъ реформатора: почашѣнъ место почествованъ. Ко невиди овде наопако извртанъ речи почествовати, у почастити. Та почашѣнъ значи угошѣнъ бити, а почествованъ, кадъ се комъ каква честь укаже. Друго є кога частити, а друго кога чествовати; неможемо ми смисао речи кварити, и забуну чинити. *)

8) Цели народъ србски восточне цркве одъ Адріє до Балкана, пакъ и сама наша браћа Бугари пишу и говоре честь honor die Ehre а не частъ; тако су намъ оцеви и дедови говорили, тако у свима нашимъ књигама и црквенимъ и

*) Делнбаша у тој мисли: тобух да омачти,
Неће „дела“ — мало му је, хоће јунак „части“.

светскимъ читамо, ємуже честь и поклоненіє; а не часть и поклоненіє, а у светомъ Евангелію: даждь ми достойную часть имѣнія а не честь имѣнія. — Тай значай речи честь и часть укоренію се у срце србаля: пакъ зашто, и коме за любовь, да преврѣмо наопако, и правимо забуну у народу нашемъ.

— Кадъ є дакле честь *honor die Ehre*, а часть *parts, der Theil* онда само по себи слѣдує, да неваля писати учешће место участіє; єрь учешће кодъ србаля незначити участіє, него сравнителни степенъ одъ речи често чешће, и одъ тудъ учешће, н. пр. мети у чешће сито, у чешће решето и т. д.

То извртанѣ писмена налазимо у речма: божанство место божество, величанство место величество, блажанство место блаженство, єстаство место єстество, човечанство место човечество, отачаство место отечество, владачаство место владичество и т. д. Тако исто и у странимъ речма, као што смо горе напоменули, изврѣу писмо е, на а, на пр. Театарѣ пишу Театарѣ, Міністерѣ Министар, Канцлерѣ Канцлар, Майтсерѣ маистарѣ. Чуосамъ да србљи говоре Театорѣ, Майсторѣ ал Театарѣ, и Май-

старъ само кодъ Реформатора нашихъ наѣи можемо.

Народъ є сръбски у своіо речи: божество, величество, блаженство, єстество, човечество, отечество, владичество, суштество и т. д. при томъ дакле треба да останемо; а 'ко незна шта є величество, єстество, божество и т. д. Заиста неће знати: шта є величанство, єстество, божанство и т. д. све пакъ речи на єданъ калупъ дотеривати, значи самовольно єзикъ кварити; єръ нема тогъ єзика, башъ кадъ би се сасвимъ изъ нова кроіо, кои неби одъ правила изятія трпіо.

В)

Промена писмена „Ѣ“ на „е“ у свима речма безъ разлике.

Како годъ што є зазорна промена писмена е, у речма: честь, божество, човечество и т. д. на а, те пишу часть, божа́нство, човеча́нство, отачаство, владачаство и т. д. тако намъ исто упада яко у очи промена писмена ѣ, на е, у речма:

Где, а іоштъ горе де место гдѣ или гди. не самъ место нѣсамъ или нисамъ.

Наречје: источно; јужно; западни или буњевачко

видети место видѣти или видити.

гнездо место гнѣздо или гнѣиздо.

желети место желѣти или желити.

живети место живѣти или живити.

летети место летѣти или летити.

стидетисе место стидѣтисе, или стидитисе и т. д. и т. д.

Чудо како неначинише творителни падежъ одъ тай, та, то, съ темъ место съ тѣмъ или съ тимъ; а одъ савъ, сва, све, са свемъ место са свѣмъ или са свимъ.

Познато е, да писмо „ѣ“ народъ србски различно изговара:

1.) Ђдни га по изворномъ нѣговомъ гласу изговараю као сливено „је“ н. пр. дѣло, сѣно, дѣте, лѣто, сѣме, мѣра, вѣра и т. д. кад је сакенско „ѣ“

2.) Други га изговараю као „е“ и пишу е ме- кратко
сто ѣ н. пр. дело, сено, дете, лето, семе, мера, вера и т. д. То је неточно наречје.

3.) Трећи меняю му гласъ на „и“ и веле; западни
дило, сино, дите, лито, сиеме, мира, вира и т. д.

4.) Четврти се придружаваю првима, али предугачко га изговараю и пишу „ије“ место „ѣ“ н. пр. ~~дијело~~, сијено, дијете, ~~лијето~~, еијеме, ~~мијера~~, вијера и т. д. нега: лијепо, млијело, и т. д.

а стога, што је у тих речи словенско „ѣ“
дугачко — а то је једно наречје зато: „јужно“.

Хедецовачка.
лужни наредје
опет.
5.) А пети га сливаю съ предидућимъ писменомъ „д“ ^{и „т“} и праве одъ овогъ писмена „ѣ“ ^{и „ћ“} н. пр. ђете, ђевойка, ђедъ, ђедовина, ^{„ѣдати“} а у осталомъ изговараю га као први т. є као сливено „іе“ н. пр. мѣра, вѣра, ^{сијено,} ~~сѣно~~, лѣто и т. д. *млијеко...* —

Ова разлика изговора предреченогъ писмена „ѣ“ главни є узрокъ различнихъ нарѣчія у єзику србскомъ. Ако дакле збогъ те разлике неможемо єдинство свію нарѣчія имати; а ми се постарајмо баръ єданъ књижевни єзикъ увести, као што су то мудри, сложни, и зато благословени нѣмци учинили. Оставимо пр'косе на страну, него прво и прво примимо сви писмо „ѣ“ у Кіріліци, а је у латіници, место различногъ нѣговогъ изговора, пакъ ћемо съ тимъ ко-ракомъ више одъ поле саєдиненя постићи, а оно ће друго временомъ мало по мало и само по себи слѣдовати. Докле годъ єдни успишемо дѣте, други дете, трећи дите, четврти діи-ете, а пети ђете, нигда єдне Літературе кодъ насъ неби; него ће насъ оно проклетство, коє неслогомъ зовемо, іоштъ далѣ и далѣ раздѣля-вати, слабити, и таманити. Ту би требало, да се господа уредници новина, и другихъ періоди-ческихъ листова сложе, да сви писмо „ѣ“ гди

примежу

му є место пишу, као што є Гднѣ Медаковићу у свомѣ „Напредку“ учиніо, и тако да на путѣ саєдиненя літералногѣ ступе, ако роду и књи- жеству добро желе.* Єрѣ отѣ нѣихѣ много за- виси то саєдиненѣ. У нѣовимѣ рукама стои данасѣ єзикѣ нашѣ изобразити, полепшати и усавршенствовати; а одѣ нѣихѣ богме зависи и изпростачити и изопачити га, и одѣ нашегѣ књижества дармарѣ учити; єрѣ младежѣ чита- юћи новине и друге періодическе листове на- викавасе тако исто писати и говорити, како новине пишу; а на млађима светѣ остає, вели наша пословица.

Зато би добро било, да уредници јавнихѣ листова дописе не дају печатати онако, како имѣ се пошлю; него некѣ такове, штосе тиче правописа и Грамматике, гди погрешке нађу, поправе, и по свомѣ начину писаня удесе ихѣ; єрѣ заисти смешно є у єдномѣ и истомѣ ли- сту єданѣ чланакѣ сѣ іоттама љ и њ и са ис- простаченимѣ речма, други сѣ є, я, ю, ѣ, њ, ѣ, сѣ правильнимѣ и изабранимѣ речма, а трећи другчіє написанѣ читати.

До скоро су сви готово списатељи срб- ски писмо „ѣ“ употребљавали, а многи іоштѣ

И Т. Др. Суботић свѣд. пише „ѣ“ гдє му је место у сло- венском, ал пише и : нѣјлѣпши, дѣвојка — и т. д.

и данасъ пишу, дѣло, лѣто, тѣло, дѣте, мѣра, вѣра и т. д. Алѣ садашњи реформатори пови-
каше на те: распни, распни, — то нїе србски,
него є славенски. Што више и у онимъ речма,
коє већина народа заєднички равногласно из-
говара почеше насъ цепати. Тако на пр. они
србљи, кои писмо „ѣ“ као „е“ изговараю, при-
мили су изговоръ нѣговъ у речма: гдѣ, нѣ-
самъ, видѣти, гнѣздо, желѣти, живѣти, летѣти
и т. д. на и, пакъ ихъ већина србаля изго-
вара гди, нисамъ, видити, гнѣздо, желити, жи-
вити, летити, и т. д. и т. д. алѣ нашима рефор-
маторима и то мало слоге не би право, него
све тераю на єданъ калупъ, пакъ пишу у пр-
косъ обштемъ изговору где и іоштъ горе де
место гди, не самъ место нисамъ, видети,
место видити, желети, живети, место же-
лити, живити и т. д.

Г)

Промена писмѣна „іе“ у „ѣ“ на краю речи безъ
разлике.

Видили смо како безместно променюю писмо
„ѣ“ на е у онимъ речма, гди га србљи као
„іе“ и као „и“ изговараю; садъ да видимо,

яко то исто писмо „ѣ“ на силу употребляваю онде, гди му места ніє, него гди „іє“ писати треба.

Истина да србљи писмена і и є, кадъ на краю речи стое, обично у писмо „ѣ“ променяю н. пр. писаніє кажу писанѣ, створеніє створенѣ, почитаніє почитанѣ, коленіє коленѣ, страданіє страданѣ, просвештеніє просвештенѣ и т. д. алъ свако правило има своє изятіє тако речи: званіє, мнѣніє, спасеніє, владѣніє, сретеніє, благовештеніє, воведеніє, успеніє, усекованіє и т. д. неможемо казати званѣ, мнѣнѣ, зданѣ, спасенѣ, владѣнѣ, сретенѣ, благовештенѣ и т. д.

Наши реформатори пишу место речи званіє званѣ, алъ званѣ значи оно дѣйство, кадъ кога зовемо, а званіє чинѣ, officium, das Amt; пишу мнѣнѣ а іоштъ горе менѣ место мнѣніє, алъ мнѣнѣ или менѣ кодъ србаля незначитишта, и пре бисе могло употребити место меняня него место мнѣнія.

Спасенѣ видисе приличніє, него горнѣ две речи званѣ и мнѣнѣ; алъ србљи одъ найманѣгъ до найвећегъ говоре спасеніє, а не спасенѣ; єрь и најпростіи србинѣ кадъ му

наздравимо чашу вина, и кажемо спаси Богъ, одговара намъ чисто и ясно: на спасеніе. Има гдикои, кои вели: на спасъ; алъ то е аченъ и прекраћенъ речи спасеніе, као што смо већ казали, за речи прилъ место нріатель, даишь место да видишь и т. д. Истина да имамо речъ „Спасъ“ алъ та речъ незначи спасеніе него Спаситель, на пр. Богъ и спасъ мой, спасъ душа нашихъ, спасовъ данъ т. е. спасителѣвъ данъ и т. д.

Тако речъ владѣніе неможемо казати владѣнѣ него владѣніе, а комъ се речъ владѣніе славенска чини, онъ каже влада, ерѣ србљи и єдно и друго употребляю.

Исто тако неможемо одъ речи преданіе, начинити преданѣ (traditio die Tradition, die Ueberlieferung) на пр. по преданію нашихъ отцева и дедова т. е. како су намъ наши оцеви и дедови казивали; а не по преданю, ерѣ преданѣ значи оно дѣйство, кадъ се ко другомъ предає, или кадъ што коме предаємо, кои сми-сао болѣ изражавамо съ речію: предая.

Напоследакъ речи: сретеніе, благовештеніе, или благовести, воведеніе, успеніе, усекованіе и т. д. неможемо на силу далѣ простачити и

одъ нѣхъ правити, сретѣнѣ, воведенѣ, успенѣ и т. д. єрѣ и найпростіи православанѣ србинѣ те речи на краю са „іє“ изговара.

А шта ћемо съ речма: богословіє, братолюбіє, краснорѣчіє, нарѣчіє, разстояніє, зданіє, подножіє, средоточіє, правосудіє, условіє, тврдоглавіє и т. д. хоћемол' ихъ задржати, или на силу кварити, као што наши реформатори чине, и пишу: богословлѣ, братолюблѣ, правосуђе, условлѣ, тврдоглавлѣ и т. д. речи пакъ красноречіє, нарѣчіє, средоточіє, равновѣсіє и т. д. немогавши покварити, или ихъ обилазе, или преко волѣ употребляваю, — и пишу красноречѣ, нарѣчѣ, средоточѣ, равновѣсѣ и т. д. само да є другчіє, него што су србљи до садъ писали, — пакъ ма и наопако било.

Д)

Преиначенѣ предлога „воз“ на уз, или ус, на из или ис, и на ваз или вас.

Не манѣ неволѣ имамо съ предлогомъ воз и нѣговимъ умекшаванѣмъ вос, коє наши реформатори изъ єзика србскогъ са свимъ изтутуру, и место нѣга часъ уз или ус, часъ из или ис, а часъ ваз или вас узимаю.

Тако изгнаше изъ ѣзика србскогъ речъ востокъ, и употребляваю исключительно истокъ. Истина да наши селяни обично говоре истокъ место востокъ; алъ є истина и то, да грађани, варошани, и изображени србљи речъ востокъ место истокъ и говоре, и пишу: треба дакле и єдно и друго употреблявати, а не само, и исключительно истокъ, као да востокъ — нїє речъ србска зато, што ю простъ народъ нашъ неупотребљава. Ако ћемо ми то начело узети, да є само оно србски, што наша проста браћа говоре, то ћемо врло ограничени бити у ѣзику нашемъ; еръ ћемо се онда понајлепшихъ умнихъ речи нашихъ лишавити морати, коє нашъ простъ народъ нити разуме, нити употреблява, алъ коє изображени грађани и учени србљи говоре, и безъ коихъ просвећенъ човекъ бити неможе.

Далъ пишу устргъ место восторгъ *das Entzücken*. Добри нашъ простацъ нит' зна шта є восторгъ нити разуме шта є устргъ; шта више устргъ пре може значити натрагъ тргнути, него особито радостно чувствованъ.

Место воздржаніє пишу уздржанъ. Уздржанъ значи што натрагъ задржати *retentio*,

Zurückhaltung, а воздржаніє себе задржати одъ чега, н. пр. одъ єла или пића и т. д. abstinencia, Enthaltſamkeit. Будимо справедливи справмъ себе и єзика нашегъ, и разликуймо речи наше, колико се разликовати даю, да савршено изразити можемо, шта желимо казати, а нетераймо све на єданъ калупъ, и неправимо забуне у изразима безъ сваке нужде.

Тако место воздухъ пишу уздухъ, уздукъ, а неки и зракъ. Речъ уздукъ или уздухъ нитко одъ србаля не говори, нитиће ю кадъ говорити; а зракъ кодъ србина незначи воздухъ него зраку — radius, der Lichtſtrahl — н. пр. зракъ одъ сунца, одъ свеће, одъ ватре, и т. д. дакле треба и морамо задржати обште примљну и свима изображенимъ србљима познату речъ воздухъ.

Воспитати, и воспитанъ неће да пишу зато, што та речъ предлогъ „вос“ у себи има, пакъ имъ є то одма славенски; него пишу успитати, и успитанъ, а неки претерани реформатори веле: гоити и гоєнъ. Ми гоимо свинъ, марву и т. д. а децу нашу воспитамо; а успитати значи кодъ србина запитати, н. пр. ако те успитаю, шта радимъ, * а ти кажи да пи-

шемъ. Кудъ смо нагли браћо! противъ нашегъ чистогъ и болъгъ знаня у пркосъ незнамъ коме, и за любовь незнамъ чию єзыкъ свой на силу кварити и изопачивати? —

Тако воскресеніє веле ніє србски него ускрсанѣ, знамъ да имамо речъ ускрсъ и да значи празникъ воскресенія (pascha Oſtern) алъ ускрсанѣ место воскресенія изъ србски уста іоштъ чуо нисамъ. Немогу казати Хрістосъ є ускрсао Лазара изъ гроба, него морамъ рећи воскресао изъ гроба.

Тако избегаваю речи воспоставити, wiederherstellen, и воспослѣдовати erfolgen; а кадъ би башъ преморани били употребити ихъ, а они веле успоставити, и успоследити. Запитаймо пакъ нашъ народъ, шта є то успоставити, пакъ ће намъ одговорити: нузъ или поредъ кога или чега штогодъ поставити; — а успоследити нема смисла, и неће нитко знати, шта є хтео списатель да каже. —

Тако возлюбити кажу омиловати, а место возлюблѣни, а, о, міо, мила, мило. Знамъ и признаємъ, да су обе речи те, и омиловати, и міо бити, лепе и чисте србске речи; алъ ми сваки допустити мора, кои добро єзыкъ

нашъ познае, да неизражаваю смисао речи возлюбити и возлюблѣнъ бити; ерѣ възлюбити могу само човека, а омиловати могу и коня, псето, птицу и т. д. възлюбити значи у вишемъ степену любити, као што велимо душомъ и срдцемъ кога любити; а омиловати є само мало милувати. Тако исто и мію, мила, мило, значи кога или што раддо имати, аль възлюблѣнъ, а, о, показує вишши степенъ любви т. є изъ свегъ срдца люблѣнъ бити. — Неки пакъ избегаваюћи речи възлюбити и възлюблѣнъ, пишу облюбити, и облюблѣнъ бити; аль облюбити незначи възлюбити, него означава постигнути любовь мужке особе спрямъ женске, или женске особе спрямъ мужкогъ; н. пр. кадъ є люблю облюбію, и чедо є съ ньомъ родію.

Пакъ кадъ све то наши Реформатори добро знаю, зашто неупотребляваю речи наше онако, како лепота и совршенство єзика нашегъ са собомъ доноси, него волю и комрчити и читателѣ одъ лепоте єзика свогъ одвраћати, него се своимъ благомъ служити.

Поредъ тогъ имамо речи, гди се предлогъ „воз“ изоставити, и са „уз“ изменити неможе. Н. пр. возсилитисе, неможемо казати узсилитисе;

еръ возсилити се значи *mächtig werden*, а узсилитисе *sich anstrengen*. Тако превозићи, и превозилазити неможемо казати преузићи, и преузилазити и т. д.

Е)

Превратъ причастія страдателногъ одъ крайнѣгъ слога **ми** на **ни** и падежа творителногъ у трећемъ склоненію одъ **ю** и **у** на **и**.

Реформатори наши нађоше за добро и причастіе страдателно настојећегъ времена на ми са свимъ изоставити, и време прошасто на ни употребљавати. Тако н. пр. некажу почитаѣми, него почитани, или поштовани, не веле: незаборавими, него незаборављѣни, немаю неутрудими него неутруђени, тако непишу неумолими, неизмерими, неизлечими, неувредими и т. д. него неумолѣни, неизмерени, неизлечени, неувређени и т. д. Алъ за волю божію браћо! како могосте преко срдца пренети, и тако безобзирно сами смисао речи кварити? Та знамъ, да вамъ є добро познато, да друго значи неумолими, а друго неумолѣни, друго є незаборавими, а друго незаборављѣни, — друго неутрудими, а друго неутруђенъ и т. д.

Брѣ неумолимѣ є онай кога неможемо умолити; а неумолѣнѣ онай, кои нїє умолѣнѣ, тако незаборавимо є оно, што се неможе заборавити; а незаборавлѣно є оно, што се нїє заборавило, алѣ се може заборавити. Неутрудимѣ є онай, кои се неможе у трудити или уморити, а неутруђенѣ є онай, кои само нїє утруђенѣ или уморенѣ, алѣ се зато може уморити и т. д. и т. д.

Пакѣ іоштѣ поредѣ толикихѣ незгода почеше намѣ кварити и саму србску Грамматіку, и пишу сѣ радости место сѣ радошћу, сѣ жалости место сѣ жалошћу — сѣ кости место сѣ кошћу, сѣ крви место сѣ крвлю, са смрти место са смрћу, сѣ любви, место сѣ любовію, и т. д. Познато є, да они, кои текѣ уче србски говорити, алѣ іоштѣ нашѣ єзикѣ добро научили нису, говоре сасѣ тебе, сасѣ мене, сасѣ крви, сасѣ кости, сасѣ радости, сасѣ жалости и т. д. алѣ србљи, кои чисто и правилно србски говоре, нигда тай падежѣ сѣ „и“ неизговараю; него са „у“ или „ю“ н. пр. сѣ радошћу сѣ крвлю и т. д.

Шта є навело Гдна Вука, да є у своіой Грамматіки тай падежѣ трећегѣ склоненія са „и“ за правилно, а са у, и ю, за мимогредно узео,

то незнамъ; алъ толико видимъ, да є съ томъ погрешкомъ послѣдователъ свое навео, да и они поредъ нѣга тако пишу; єръ они непитаюћи, шта є правильно шта ли нїє, све оно, што є Вукъ казао, за аутентічно држе. Могао є г. Вукъ одъ онихъ, кои єзика нашегъ добро незнаю, чути съ радости, съ жалости и т. д. и то може бити и одъ правихъ и рођенихъ србаля; алъ што гдижои србљи погрешно србски говоре, зато неможемо казати, да є и тако добро говорити, како ови илъ они говоре.

У Темишвару многи тамо рођени србљи говоре: біо самъ кући, и идемъ кући, біо самъ у цркву и идемъ у цркви, біо самъ у дућанъ, а идемъ у дућану — біо самъ у градъ, а идемъ у граду и т. д. тако говоре: самъ га видіо, место видіо самъ га — самъ му казао, место: казао самъ му и т. д. а у Новомъ Саду можемо одъ многихъ србскихъ лепотица чути како писмо ѣ променяваю на ч, и говоре на пр. ше-черъ место шећеръ, челавъ место ћелавъ, хочу, нечу, место хоћу нећу, вечъ место већъ, ка-зачу му, место казаћу му и т. д. а на противъ тога говоре: ћамацъ, место чамацъ, ћавка место чавка, далъ писмо ђ, променяю на џ и кажу:

цаво место ђаво, цока место ђока, — цакъ место ђакъ и т. д. алъ зато неможемо казати, да є тако добро србски говорити, пакъ да можемо и тако србски писати; єръ има србаля, кои тако србски говоре.

Погрешно то изговаранѣ речи тако се яко увукло у обичай, да и сами гдикои наши писатели, немогу ихъ се опростити. Тако налазимо у нашимъ явнимъ листовима обично: срета место среѣа, и сретанѣ место среѣанѣ, као да є срета и сретанѣ лепше речено; срета кодъ србаля незначи ништа, осимъ кадъ одъ глагола сретати произведесе у трећемъ лицу єдинственогъ броя: онъ срета; а среѣа са писменомъ ѣ значи благополучіє das Glück.

Збогъ тогъ погрѣшногъ изговора речи нашихъ покварише и правописъ србски, накъ пишу: іошѣ место іоштѣ, чела, тица, шеница, место пчела, птица, пшеница и т. д. Тако по Гдну Вуку пишу грацки, место градски, люцки, место людски, свецки место светски, шњимъ место сънњимъ, гозба место гостба и т. д. — Єръ веле тако народъ говори, пакъ тако валя и писати; — шта се нњихъ тиче Етімологіа, и правила Грамматіке?

Шта би рекли Нѣмци, да имъ се какавъ Філологъ появи, и почне учить, да мораю тако писати, како народъ речи изговара, негледаюћи на правила Грамматике, зато да пишу: *nix* а не *nichts*, (ништа) *i hob gsehn*, а не *ich habe gesehen* (видіо самъ) *Brod* а не *Brot* (лебацъ) *Baum* а не *Baum* (воћка, дрво) *trei* а не *drei* (три) *Toch* а не *Dach* (кровъ) *trogen* а не *tragen* (носити) *turt* а не *dort* (тамо) *Tunnerwetter* а не *Donnerwetter* (грмлявина) *Tumherr* а не *Domherr* (Архімандритъ и т. д. и т. д. Неби ли се Нѣмци томъ човеку смѣяли, и болю му паметь желили? Алъ кодъ насъ нїе тако. Кодъ насъ ћешъ наћи одма послѣдователя колико хоћешъ, кои су одма на сваку промену готови — пакъ било правилно или не било, било добро или не, то є све шецко єдно. Удри, квари и обарай светиню нашихъ отаца дедова и прадедова, кою су намъ у до-данашњимъ књигама и писмама оставили, и не-обзирисе на старіє, и искусніє люде; єръ тїй незнаю ништа, што се єзика тиче.

Зато башъ и онде, гди народъ правилно говори, речи извр'ћу и противъ обичногъ изговора нашегъ пишу: по Луци место по Луки, у муци, место у муки, у Африци место у Африки, у

Амеріци место у Амери́ки и т. д. Истина да сръб-
љи као и други славени у извѣстнимъ падежима
променяю г на з, а к на ц; алъ то кодъ насъ сръ-
баля ніє правило, да се башъ променявати мораю,
него само да се та писмена у гди́коимъ речма
променявати могу. Сръ одъ речи драга некажемо
моіой дрази, и одъ речи слуга невелимо момъ
служи; тако неговоримо у вици и хуци место у
вики и хуки, не у сенци, него у сенки, не подай
ту ябуку Симци него Симки, не сеци него секи (т.
є сестри) и т. д. и то у нашимъ ро́ђенимъ сръбс-
кимъ речма неменямо свугди к на ц; а камоли у
странима, коє свагда своє корено писмо к задр-
жаваю. Неваля дакле писати у Трафіци у Аф-
ріци, у Амеріци у Меци у політици и т. д. место
у Траффіки, Афріки, Амери́ки, Мекки у полити-
ки и т. д.

Што више сръбљи подунавски, т. є у Бана-
ту, у Бачкой, Срему, Славоніи, у Сербіи поду-
навской и посавской, а и сами поморски сръбљи
башъ и у онимъ речма, гди се г. на з, и к на ц
згодно меня, говоре и єдно и друго. Тако веле:
у кнѣиги, и у кнѣизи, у руки и руци, на ноги и
нози, у снаги и у снази, и т. д. Алъ наши Ре-
форматори тераю све на єданъ калупъ, било комъ

** „На мѹци се познају јунаци“ — вели:
Црногорски Владика Петаг Петровић Његуш.*

право ил' не било; ерѣ они граде нову Грамматику, по коіой се сваки, кои ныіовомѣ друштву принадежи, владати мора, ма и наопако било.

З)

Употребленѣ предлога „по“ место „за“ — „съ“ или „са“ место збогѣ, и зато, „у“ место „кодѣ“ — „иза“ место „по“ или „после“ — и „око“ место „о“.

Што съ поєдинимѣ речма бива, то се чини и съ некимѣ предлозима. Тако место предлога „за“ употребляваю искључително предлогѣ „по“ н. пр. место Петарѣ є добро говоріо за тебе, пишу: Петарѣ є добро говоріо по тебе; место то є за тебе зло, кажу: то є по тебе зло. Дозволявамѣ да нашѣ народѣ и єдно и друго говори; алѣ башѣ зато, што се ова обадва предлога одѣ србаля употребляваю, нетреба предлогѣ „за“ са свимѣ изѣ єзика избацити, и само „по“ употреблявати; него валя и єдно и друго на свомѣ месту писати. „По“ искључително само онда пише се, кадѣ хоѣемо користѣ да означимо, н. пр. Петарѣ по Павлу говори, т. є на користѣ Павла говори, или како є за Павла добро. Алѣ неможемо реѣи: Петарѣ по Павлу моли

место за Павла моли, неможемо казати, овай прстенъ ніє по тебе, него ніє за тебе, не — задржао по себе него задржао за себе.

На противъ тога налазимо, да предлогъ „по“ кадъ значи „после“ изоставляю, и пишу место по „иза“. Тако читамо кодъ нашихъ Реформатора: иза савршеногъ рата, место по савршеномъ рату: иза тогъ разговора, место после тогъ разговора. Предлогъ „иза“ значи острагъ а не после, н. пр. иза села, иза града т. є острагъ за селомъ за градомъ; алъ немогу казати: иза ручка, иза подне, иза два три сата, него: после ручка, после подне, после два три сата и т. д.

То исто бива съ предлогомъ „са“ или „съ“ кадъ га безъ разлике употреблявамо место чрезъ, збогъ, зато, и изъ узрока н. пр. съ тога є у зло пао, место збогъ тога є у зло пао, съ тога є слѣдовало место зато є слѣдовало и т. д. добро є речено; алъ зато неваля предлогъ чрезъ, зато, збогъ, изъ узрока, са свимъ изоставляти, и само „са“ или „съ“ употреблявати; єръ се у томъ состои богатство єзика, кадъ мисли наше различнымъ начиномъ изразити можемо. Поредъ тогъ тай предлогъ „са“ или „съ“ употреблявасе ме-

сто узрока обично, кадъ хоѣмо слѣдство узрока да искажемо, а не башъ сами узрокъ, н. пр. немогу казати Петаръ є тужень съ црквеногъ дуга, него збогъ црквеногъ дуга; — не постао є у чителѣмъ съ нѣговихъ наука, него збогъ или чрезъ нѣговихъ наука.

Далѣ налазимо предлогъ „у“ место „кодъ“ кадъ добро кадъ зло употреблѣнь н. пр. добро є речено: у Петра има доста новаца, видіо самъ тай прстенъ у твогъ брата и т. д. кадъ притяжаніє или поседство хоѣу да искажемъ, алъ не онда, кадъ место означуемъ; немогу казати на пр. Петаръ станує у Павла, него кодъ Павла, не куѣа се нѣгова налази у цркве, него кодъ цркве.

Къ томе налазимо да нарѣчіє „но“ свуда безъ разлике употребляваю; „но“ кадъ значили, *sed*, *aber*, онда добро се употреблява, н. пр. я самъ му казао да то нечини, но онъ ме ніє хтео послушати. Али кадъ хоѣу сравненіє да изразимъ, онда се са „но“ немогу служити н. пр. Петаръ є веѣи но Паво неваля, него морамъ казати веѣи є него Паво; више є землѣ присвоію, но што му принадлежи неваля, него више є землѣ присвоію, него што му принадлежи.

Тако употребляваю погрешно предлогъ „око“ место предлога „о“ — н. пр. Петаръ є говоріо око успитаня деце — место: о воспитаню деце. „Око“ значи около, а не о, н. пр. скупили су се ако нѣга, т. є около нѣга; алъ не говорили су око нѣга, него о нѣму.

VII.

Претресъ неколико изопаченихъ, и новоскованихъ речи.

Казалисмо, да су реформатори србскогъ єзика много онихъ речи, съ коима смо се досадъ лепо и добро служили, али видъ или форму славенску имаю, коє преиначили, коє пакъ избацили, и на нѣово место, или сасвимъ нове сковали, или изъ другогъ нарѣчія примили. — Да испитамо дакле и видимо, колико та браћа наша съ поступкомъ тимъ право имаю, или немаю?

Истина, да ми нїє задатакъ све преиначене и новосковане речи овде у прстресъ узимати; єрбо би ту читавъ рѣчникъ написати, и сваку

речь прорешетати требало, да видимо, можемо ли ову ил' ону задржати, или ю одбацити валя: алъ будући да желимъ моимъ почитаємимъ читательима предъ очи ставити, како су реформатори єзика нашегъ границу умерености далеко прекорачили, и како су дубоку ранну єзику нашемъ нанели, — што су безъ свакогъ призрѣнія на значай, крой, и Етімологію речи, лепи намъ єзикъ нашъ кварити почели, — за добро налазимъ неколико таквихъ речи, коє самъ по-найвише у новинама нашимъ случайно налазио, овде навести.

А.

Арцібискупъ и Бискупъ пишу место Архієпископъ и Епископъ. Арці покварено одъ Архи, а Бискупъ одъ речи Епископъ; ніє ли болъ правилно, него покварено писати? и зашто кварити оно, што смо до садъ правилно писали?

Б.

Беше пишу место бѣше или біѣше. Истина да србљи у онимъ речма, коє у славенскомъ єзику писмо я имаю, то писмо я на є променяваю, н. пр. мясо месо, — ясти єсти, — мѣсяцъ мѣсецъ, — сѣмя сѣме, — время

време и т. д. Алъ као што смо горе казали, да ни єдно правило нїє безъ изятїя: тако и овде не да се писмо я у писмо є преокренути. Тако н. пр. велимо онъ мисляше, а не мислеше, — онъ чиняше, а не чинеше — виђаше, а не видеше, — седяше, а не седеше, — веляше, а не велеше, — любляше, а не люблеше и т. д. По овимъ примерима видисе ясно, да су србљи писмо „я“ у скоропрошастомъ времену задржали, и зато неваля казати беше него бјаше, или као што мложина србаля говори, бїаше.

Белодано место ясно, јавно, очевидно. Противъ те речи белодано немамъ ништа примѣтити; лепа є чиста речъ; алъ зато нетреба све друге речи, коє тай значай имаю, сасвимъ изъ єзика свогъ изоставляти, и богати єзикъ свой осиромашивати; него и єдно и друго, и треће и четврто, што у єзику нашемъ имамо, на свомъ месту валя употребљавати.

Блажанство место блаженство.

Божанство место божество.

Богословля место богословія.

Благосивляти место благосиляти, казали смо да су изопачене речи, съ којима само єзикъ нашъ кваримо.

Безувѣтно место безусловно. За чудо, како то Реформатори наши примише, кадъ є речъ безувѣтно славенска, кою сръбли врло редко употребљаваю. Како се слаже то съ начеломъ ньювимъ, да славенске речи треба преиначити, посрбити или избацити? —

В.

Вако место овако да неваля, то сваки лако видити може.

Вазда место свагда, и место све єднако неваля. — Вазда кодъ сръбаля управо рећи незначи ништа. Ми имамо речъ вазданъ, која долази одъ речи славенске весь день. Ту речъ употребљавамо двогубо. а) кадъ хоѣмо дуго време да изразимо, н. пр. шта радишъ ту вазданъ т. є шта тако задуго ту радишъ, — што се вазданъ затежешъ т. є што се тако дуго затежешъ.

в) Кадъ хоѣмо време целогъ дана да искажемо н. пр. данасъ є вазданъ падала киша, т. є цели є данъ падала киша. Овай изразъ вазданъ често променявамо у васцели данъ н. пр. Данасъ самъ васцели данъ писао; — юче є васцели данъ снегъ падао т. є одъ ютра до ноћи.

Алѣ неможемо казати онѣ ѣ вазда поштено радіо, место свагда поштено радіо, — нити можемо реѣи: као што наши реформатори наопако пишу: вазда се труди, дати угоди — место свеѣднако се труди, да ти угоди.

Владарѣ и владачѣ место владѣтель до нашихѣ Реформатора нигда писали и читали нисмо у србскомѣ ѣзику. То су самовольне и безместне промене. Кадѣ имѣ ѣ оконченѣ речи на „тель“ славенско, то би онда морали све речи коѣ се на „тель“ окончавају на „арѣ“ „ачѣ“ или „ацѣ“ изменути. Чудо дакле како непишу место родитель родачѣ, — родарѣ, и родацѣ, место учитель учачѣ, учарѣ, и учацѣ, а место ранитель ранарѣ раначѣ и ранацѣ и т. д.

Велештовани место високопочитаѣми. „Веле“ значи велико а не високо, тако н. пр. велелѣпно или великолѣпно ѣдно и исто значи; — а штовани ѣ прекраѣена речѣ одѣ поштовани, дакле велештовани значи: велико поштовани. Алѣ речѣ, високопочитаѣми означава онога, кога треба високопочитати, а велештовани само оногѣ кои ѣ поштованѣ, алѣ кога неморамо поштовати. При томѣ ми непоштуѣмо люде велико, него високо; зашто дакле лепе и воздѣлане из-

разе за манѣ совршене и недостаточне у промену давати; елѣ паметно злато за бакарѣ меняти?

Вршити и вршенѣ пишу место извршивати, и извршиванѣ. Ми вршимо жито, ечамѣ, овасѣ и т. д. задатке наше совршуемо, или извршуемо.

Г.

Ганути место коснути или дирнути. Тако пишу н. пр. Беседа нѣгова ганула се срдца свію слушаоца место: беседа нѣгова коснуласе срдца свію слушателя, или дирнула є у срдце свію слушателя. Глаголь ганути значи кодъ насѣ кога ударити или луппити а не коснути или дирнути, н. пр. гани га лактомѣ, ногомѣ и т. д. Друго є кога луппити, а друго є дирнути; неможемо ихѣ дакле у єдномѣ смислу употреблявати, него свако на свомѣ месту.

Гоити употребляваю наши Реформатори

1) Место питтати, раанити; тако пишу н. пр. гоити наду, место питтати надежду, или имати надежду.

2) Место воспитати, н. пр. кажу: гоити омладину место воспитавати младежѣ. Ми гоимо свинѣ, марву, и т. д. а децу и младежѣ нашу вос-

питавамо. Неможемо ми народу нашемъ забунѣвати ідеѣ съ безместнимъ изражаима. Ёрь гоити децу, кодъ насъ значи тако раанити, да деца одебляю, и угоесе; а воспитати децу значи избражавати и просвештавати ихъ. Угосна деца нису воспитана, него дебела деца.

Гл е д е пишу место у погледу, у обзиру, или у смотреню. н. пр. гл е д е тогъ предмета, место у погледу, у смотреню тогъ предмета. Речъ гл е д е долази одъ глагола гледати, и стои у трећемъ лицу множественогъ броя н. пр. люди гл е д е на брегъ, гл е д е на небо и т. д. и нит' є значило нит' ће значити кодъ србаля у смотреню или у погледу (*in Hinsicht, respectu*) у комъ ю смислу наши реформатори данасъ на силу употребляю.

Г о с т о в и пишу место гости, а у родител. млож. госта нѣовихъ место гостию нѣовихъ. — Каква чуда одъ Грамматике наше іоштъ доживити нећемо? —

Г о с п о д а р ъ, г о с п о д а р и т и и г о с п о д а р с т в о место домостроитель, домостроити, и домостройство — или ако намъ є то врло славенски, а оно рецимо онако, како намъ народъ гојори: газда, газдовати, и газдалукъ; а не го-сподаръ, господарити и господарство, єрь то

значи Herr, herrschen и Herrschaft, а не Hauswirthschaft, wirthschaften и Wirthschaft.

Д.

Двойба и двоити, место сумня и сумня-тисе, и место двоуміе и двоумити. Двойба и двоити преведене су речи изъ немачкогъ ѣзика одъ Zweifel и одъ Zweifelн. Шта ће намъ пакъ онде преводъ, гди свое рођене, и совршеногъ смисла речи имамо.

Данаске место данасъ, зашто „ке“ додати и ѣзикъ свой кварити? То е тако исто, као што слушамо говорити: тамокана, овдекана, и т. д.

Де и где пишу место гдѣ и гди. — Србљи поморци говоре гдѣ и ће, а подунавци гди. — Ако ћемо правилно да пишемо, требало би изворно гдѣ задржати; алъ кадъ намъ е то славенски, а ми као подунавци — остаймо при нашемъ нарѣчію, и пишимо гди, коє и браћа наша западнѣ цркве употребљаваю; — а непркосимо сами себи, и своимъ ушима.

Да паче место што више. Добро и красно е и єдно и друго; алъ како примише реформатори наши то славенско израженіе да паче? кадъ се они славенства крсте, и туђе.

Доселе место досадъ опетъ славенски изразъ „доселъ“ — Реформаторима нашимъ слободно є кадъ имъ є воля славенизирати; алъ кадъ кои србинъ, кои друштву нѣовомъ непринадлежи, напише, или изрече речъ „обаче“ ту є онда подсмѣй, и цикотанъ, као да є Богъ зна како сръско уво увредіо? — Оставимо се браћо! претериваня; него пишимо и єдно и друго, єръ и да паче, и шта више и доселе и досадъ — и обаче и али, све є то сръски, све є то одъ наше майке рођене.

Донъи пишу место долньи негледаюћи и немарећи, што є коренъ речи те доле, а не доне; іоштъ мало, пакъ ће та браћа писати и гонъи, место горньи; єръ кадъ є слободно изъ речи долньи изоставити писмо л, и писати донъи, зашто неби и изъ речи горньи изоставили писмо р, пакъ писали гонъи? шта іоштъ нїє било, шта ли бити неће!

Е.

Естаство начинише одъ речи Естество, и сотимъ ю посрбише, и учинише души своіой место, што оно наши сръбли веле; єръ естество є славенски, а естаство сръски *Risum teneatis amici!*

Ж.

Жртва створише одъ жртва, и то украсише у родител. млож. съ изразомъ жртава место жертви, пакъ на основу те Грамматике пишу и цркава, место цркви, карата место карти и т. д. тако кажу: жртвати место жертвовати, и жртвеникъ место жертвеникъ іоштъ да су одъ речи жрецъ — начинили жрцъ, пакъ би онда баръ све у редъ довели! — Треба ли се ту смѣяти, или кадъ измеримо добро, коимъ смо путемъ пошли, требали намъ плакати? тоће нашимъ потомцима будућность показати. Доста толико, да є то крайнѣ самовольство єзикъ свой тако кварити. Та ако србљи писмо е предъ писменомъ р обично и изоставляю, н. пр. прстъ, крстъ, први, крвни и т. д. зато опетъ правило то има своя изятія у речма: верни, перни (н. пр. перни буздованъ) дерни, ћерка, меркати и т. д. пакъ тако исто и жртва, и жертвовати томъ изятію принадлеже. Јоштъ мало пакъ ћамо тако радећи начинити одъ мрежа мржа одъ врежа вржа одъ прести прсти одъ срести ср'сти и т. д. и каква іоштъ покора самовольность людска починити кадра бити неће?

Живано место живо; истина да тай изразъ живано за погрешанъ узети неможемо; алъ намъ

є излишанъ, кадъ имамо речъ живо. н. пр. живо се заузео за ту стваръ, живо є говоріо слово, и т. д. а не живано.

Женскиня место женска. Србли кадъ о човеку говоре и женско лице означаваю, веле „женска“ подразумеваюћи „особа“ — а кадъ о животиняма говоре, кажу женка, алъ нигди женскиня.

Жалибоже место на жалость, знамо, да србљи говоре „жали Богъ“ место изрази штета, бадава и т. д. н. пр. жали Богъ толике муке или труда, место: штета, што се толико мучіо и трудіо — или бадава се толико мучіо, и трудіо; алъ жалибоже у ономъ смислу у комъ га данасъ наши Реформатпри употребљаваю т. є место на жалость *leider proh dolor* нигда неговоре, нити пишу. Речъ жалибоже ніє изразъ србски, него є германізамъ одъ немачкогъ изрази *leider Gott*, — а докъ своє рођено имамо, туђе намъ нетреба.

З.

Званѣ место званіє, неваля; єрѣ званѣ є оно дѣйство, кадъ кога зовемо, званіє є пакъ чинѣ или служба, кою одправлямо.

Заводѣ место речи заведеніє неможемо

примити; ерѣ заводѣ значи начинѣ преваромѣ кога кудѣ одвести, и место у кое се тко потайно одведе *hinterführen, Hinterführung, und Ort wohin jemand hinterführt wird* — одѣ тудѣ гдикои наши србљи, кадѣ речѣ проходѣ или изодѣ учтивіе и лепше изразити желе, употребляваю речѣ заводѣ *privet* место проходѣ *Abtritt*.

Зракѣ место воздухѣ, неваля; ерѣ зракѣ значи зраку, лучу, *Lichtstrahl* а не воздухѣ *die Luft*. Зашто забуну правити у народу, кадѣ имамо нашу чисту и красну речѣ воздухѣ съ којомѣ се можемо чисто лепо и ясно изразити.

Заото место зато, и знадемѣ место знамѣ. Обадве ове речи имаю у себи излишна писмена, која се само у стихотвореню, кадѣ е нужда употребити могу, алѣ не у прози; ови додатци показую недослѣдность нашихѣ Реформатора, кои онде, гди треба више писмена, ту ихѣ изоставляю, као у речма, тица, чела, іошѣ, жертва и т. д. место птица, пчела, іоштѣ, жертва и т. д. а гди нетреба, ту додаю, као што у горњимѣ речма заото и знадемѣ видимо.

Запрека место препрека или болѣ препона.

Замѣтити место примѣтити,

Замирити место примирити,

Све три ове речи необичне су у србскомъ єзику, — и више забуне у смислу причиняваю, него да намъ на ясность служити могу.

Зграда место зданіє, неваля; єрѣ зграда долази одъ глагола зградити, начинити; а зданіє одъ зидати. Зграда можесе употребити за дрвене куће, и друге стає одъ дрвета, плетера и тако далѣ начинѣне; алѣ оно, што є каменомъ или цигльомъ зидано, оно є зданіє, не треба дакле забуну у изразима чинити.

Задаћа место задатакъ неможемо употребити; єрѣ задаћа кодъ србаля нема смисла; знамо да є даћа *Todtenmaß* србска речъ; алѣ речи задаћа немамо. А ако хоћемо смисао, шта коме чинити валя, у єдној речи да изразимо, онда кажемо „задатакъ“ *die Aufgabe*.

Заглавити место заключити неваля; єрѣ заглавити кодъ србаля значи, а) што утврдити на пр. заглавити спицу у точку — в) у злопасти, — погинути, алѣ не заключити. Неможемо казати као што Реформатори наши пишу: сѣдницу є заглавіо, него заключіо.

II.

Извешће место известіє. — Извсшће долази одъ глагола извести, и стои у трећемъ лицу броя єдинственогъ у будуштемъ времену; а известіє долази одъ глагола известити; не може се дакле извешће у промену узети за речъ известіє.

Испустити место изоставити неваля; єрѣ є то германизамъ одъ речи *ausslaßen*; неможемо казати, као што самъ у нашимъ новинама читао, ове иль оне речи испустили су изъ записника, него изоставили су; єрѣ испустити значи изъ руку штогодъ пустити, или изъ за-творѣ кога пустити; а не изоставити.

Исповѣсть пишу место исповѣданіє. Речъ исповѣсть употребляємо, кадъ се свештенику исповедаємо. Тако велимо, біо самъ на исповѣсти, идемъ на исповѣсть. Исповѣсть дакле кодъ насъ значи *die Beichte*, — а речъ исповѣданіє употребляємо, кадъ хоћемо да кажемо, коє є тко вере, или верозакона н. пр. востичногъ исповѣданія, евангеліческогъ исповѣданія и т. д. Неваля Браћо! богатство єзика свогъ умалявати, коє намъ є мати наша дала, да се савршеніє изражавати можемо.

Имаовина, имеће, имуће и иметакъ пишу место иманѣ или имѣніе. Горнѣ речи могу стихотворцима служити за потребу, гди имѣ стихъ кою отъ тихъ речи зактева; алъ осимъ тога случая, само су излишне новости.

К.

Клицанѣ место восклицанѣ неможемо казати; ерѣ клицанѣ кодъ насъ значи кліянѣ, н. пр. клицанѣ лука, пасуля и т. д. а кадъ хоћемо изразъ радости и веселя да имамо, морамо казати восклицанѣ.

Кршћанинѣ и кришћанинѣ место Хрістіянинѣ неваля; ерѣ Хрістіянинѣ е име онихъ люди, кои Хріста исповѣдаю, и долази одъ имена Хріста спасителя, а не одъ крста. Истина, да многи изговораю Крістосъ место Хрістосъ; алъ кои пише, мора се држати изворне речи. Многи у народу нашемъ говоре и ракіла место архіва, ешкуція место ексекуція, обокъ место главна стража и т. д. алъ зато кадъ пишемо, неможемо те изопачене речи употреблявати.

Крунити место крунисати неваля; ерѣ ми крунимо кукурузъ, грожђе и т. д. а цара или краля крунишемо.

М.

Менѣ и мненѣ место мнѣніє. — Речъ менѣ може се толковати за менянѣ, одъ глагола меняти; а не одъ мнити, или мислити, одъ когъ се речъ мнѣніє производи. — Ко незна шта є мнѣніє тай заиста неће знати ни шта значи менѣ или мненѣ. А што се тиче дотериваня на єданъ калупъ крайнѣгъ слога „ніє“ на „нѣ“ о томъ смо горе говорили, да свако правило своє изятіє има. Тако зданіє, заведеніє, воведеніє, сретеніє, званіє, мнѣніє, неможемо силомъ противъ народнѣгъ говора кварити, на єданъ калупъ дотеривати, да се мораю и ове речи на „нѣ“ окончавати.

Министаръ место Міністеръ и министарство место міністерство, тако є исто изопачено као и Театаръ, Канцларъ и т. д. место Театеръ, Канцлеръ.

Овде немогу пропустити, да неопоменемъ тежню и као неки нагонъ нашихъ Реформатора къ новостима, немарећи зато, хоћел' ихъ читателѣи нѣови разумети или не? само да є другчіє, него што су досадъ срблѣи писали.

Тако налазимо у нѣовимъ саставима место речи Мексіко и мексіканска држава Мехіко и

Мехіканска држава. — Истина, да се Мексіко и Меіко назива, алъ не Мехіко. Писмо х ту нема места. При томъ одъ свію народа оближнихъ нитко ту землю другчіе неназива него Мексіко, еръ одъ хіляде люди єдва єданъ зна, да є Меіко то исто што Мексіко, само наши Реформатори, за показати да се Мексіко и Меіко пише, употребляваю исклучително изразъ Мехико — да ихъ сръство можда болъ разуме, гди є и коя є то земля и држава?! —

Мушки пишу место мужествено, и Мушкостъ место мужественость н. пр. мушки се борію место мужествено се борію, — и онъ є мушкостъ свою ту показао, место мужественость свою показао. Мушки кодъ насъ само родъ показує, а речъ мужествено означава храбро, бодро, юначки и т. д. зато кадъ кажемо: мушки се борію, само толико значи, да се ніє женски борію; а не да є храбаръ бію. По томъ правилу Господе Реформатора морали би се лишавати израза мужественъ; еръ кадъ би казали Петаръ є мушки место мужественъ сваки би намъ се у очи смѣяо, у себи мислећи, а заръ Петаръ може бити и женски човекъ —

II.

Нада место надежда. Речъ нада неизражава смисао речи надежда; ерѣ надати се можемо и добру и злу; алѣ надежду имамо само на добро. Одѣ некогѣ времена пакѣ научисмо, да се надежда и „на́дъ“ назива. Тако веле: изгубіо самѣ на́дъ место надежду, — и немамѣ нада место немамѣ надежде и т. д.

Заиста чиними се, као да є нека страсть обузела гдѣкоє наше Літерате у изопачиваню єзика србскогѣ; ерѣ они добро знаю, да цели народѣ србски речъ надежда разуме и говори, а за на́дъ и наду барѣ ми подунавци до садашнѣ Реформе, нигда пређе чули нисмо. Зашто дакле совршеніи больи и обштепознати нашѣ изразѣ надежда да изоставлямо, а несовршеніє на силу у єзикѣ да умећемо? —

Нутарня место внутреня или унутрашня неваля; ерѣ невелимо унутарѣ, него унутра; производѣ пакѣ мора одговарати свомѣ извору, дакле одѣ славенскогѣ внутреня могло би се посрбити унутрашня, а не нутарня.

Нуђао пишу место нудіо, коє неваля; ерѣ ми ненуђамо, него нудимо овогѣ илѣ оногѣ,

дакле у прошастомъ времену морамо казати, я самъ га нудио, а не пуђао.

Напета желя место жива, или ватрена желя.

Навратити место свратити.

Нада све место надъ свемъ или надъ свима.

На скоромъ место на скоро или скоро.

Све саме излишне и неупутне новости у езику нашемъ, које никако за добро признати неможемо.

Напутакъ место упутствіе или упутство неваля; ерѣ напутакъ значи *vialicum*, *Reise-Proviand* oder *Reisegeld*, т. е. ело, пиће, или новацъ, што собомъ на путъ носимо, или другомъ на путъ даємо; а упутствіе или упутство е, *Instructio* die *Weisung*.

Нагнуће место наклоностъ неваля; ерѣ нагнуће е преведено изъ немачкогъ езика одъ речи *Neigung*. нагнутъ бити ніе наклонѣнъ бити; истина да намъ се чини, као да су те две речи равноимене; алъ у дѣлу самомъ ніе тако; ерѣ нагнутъ кадъ кажемо, разумевамо фізично т. е. тѣлесно нагибанѣ; а наклонѣнъ кадъ изречемо, разумевамо морално дѣйство, т. е. душевну наклоностъ.

Напоконъ неразумемо шта значи, него изъ смисла чининамъ се, да съ тимъ хоће да кажу: наипосле, тако исто напоръ србима у подунавлю непознату речъ наши подунавци зато употребљаваю, да ихъ вальда читательи ньюови лакше, и болъ разумети могу; знамо за речи усиляватисе, напрезати се, и одъ тудъ усиляванѣ и напрезанѣ, алъ напорити одъ кудъ би напоръ произишао, србима познато нїе.

Найпрво, место найпре.

Неодвисностъ, место независимостъ.

Напредностъ, место напредакъ.

Све саме новоскроєне речи, коє србљи наши нити говоре, нити пишу; него одъ данашнихъ Реформатора на силу читати мораю.

Но место него н. пр. то є много лепше, но оно друго, неваля; єръ но значи aber, а не als, неможемо казати: то є лепше но оно друго, него морамо рећи: то є лепше одъ оногъ другогъ, или него оно друго.

Нако место онако, и вако место овако, опетъ безместни изрази, кои намъ вальда на украшенѣ літералногъ єзика нашегъ служе!?

Незнабожци пишу место речи язичници или поганици. Незнабожци су они, кои незнаю

за Бога, али ти, коє реформатори називаю незнабожцима — die Heiden — имаю и сувише богова, неможемо ихъ дакле незнабожцима звати, него морамо при нашимъ старимъ изразима остати.

О.

Обѣина место община и свѣѣеникъ место свештеникъ пишу безъ свакогъ обзира на правилность ѣзика србскогъ. Истина, да србљи писмо щ или шт обично на ѣ променяваю, н. пр. свѣѣца кажу свѣѣа, пещъ пѣѣъ, пиѣѣа пиѣѣа, и т. д. алъ као што смо толико пути казали, и овде кажемо, да свако правило има своя изятія. Како годъ што речъ сушество неможемо казати суѣѣство, поѣаштитисе не поѣаѣитисе, сушти суѣѣи и т. д. тако исто ни речъ община неѣасе изговарити обѣина, нити свештеникъ свѣѣеникъ; ерѣ те речи задржаваю своя корена писмена шт.

Оѣѣѣа место одежда пишу, и употребљаваю ту речъ место одѣло. Србљи съ речію одежда разуму одѣло свештеничко у цркви, каѣѣѣ служи; а у другомъ смислу ту речъ никаѣѣѣ неупотребљавамо, него велимо: одѣло, хальина, и руво. То ѣ свойство нашегъ ѣзика тако исто,

као и речь господъ кою само Богу а нигда човеку некажемо; ерѣ є човекъ кодъ насъ господи́нь, или господарѣ, алѣ не господѣ.

Омладина на место младежъ неваля; ерѣ кадѣ кажемо омладина, онда разумевамо све оне особе, коє у кући подѣ заповешћу домаћина стоє, тако н. пр. кадѣ домаћинѣ рекне: послао самѣ сву мою омладину у полѣ на жетву, пакѣ самѣ я самѣ остао кодѣ куће, онда ту разумева синове, и снає, слуге, и слушкинѣ, ма коє одѣ нѣихѣ и 60 или 70 година имало. А младежѣ господо Реформатори! значи *juventus die Jugend*.

Око место „о“ казалисмо да неваля; ерѣ „око“ т. є около значи *circa*, иш, а „о“ *de, von*. Неможемо н. пр. казати говоріо є око рата, него о рату, нѣти око цркве место о цркви и т. д.

Одавлѣ и одавле место одавде, само су изопачене речи.

Очитовати место изјавити, изјаснити.

Одпочети место започети.

Одпутити се место упутитисе.

Оглушити место оглувити.

Нису изрази србски; ерѣ речь очитовати незначи ништа, осимѣ ако узмемо, да є покварена речь одѣ глагола очитати, а кадѣ намѣ

кажу, да значи изјавити исказати изяснити, а ми одговарамо, да за тай мисао имамо наше лепе и згодне речи, пакъ намъ новости нису нуждне. — Одпочети нигда србинъ некаже, него започети. — Одпутитисе пакъ кодъ насъ пре би значило съ пута свр'нути, него упутисе.

Одая место соба іоштъ до садъ чули нисмо, знамо да одая значи салашъ т. є милякъ изванъ вароши или села; али да є одая соба, то заиста србинъ изъ своихъ уста изрекао нїє.

Отокъ пишу место острово. То нигда србљи неговоре, него пре ћемо чути Ада; єръ отокъ кодъ насъ значи а) die Gefchwindigkeit кадъ на тѣлу што отече; в) der Abfluß кадъ вода или друго што течно одтиче, н. пр. одтокъ какве рѣке или потока и т. д. Али да отокъ острово значи, то у подунавїю србљи, за коє башъ наши Реформатори у овимъ предѣлма пишу, ни чули нису. Слаже ли се и та речъ съ онимъ начеломъ, да треба тако писати, да насъ народъ нашъ лакше разумети може? —

II.

Поямъ и пойми место понятїє неваля; єръ поямъ и пойми кодъ србаля право рећи ништа

незначи ; знамо, да пояти значи певати, а поняти значи сватити и разумети. Поредъ тогъ кадъ є корена речъ поняти и одъ тудъ кажемо понятно *begreiflich* како можемо одъ понятія слѣдствено правити поямъ и пойми, кадъ то корена свогъ нема.

По путъ место поредъ или покрай, н. пр. попутъ тога место поредъ тога може да є у другомъ нарѣчію добро ; алъ у србскомъ ту речъ неупотреблявамо.

Приредити место уредити, и приређено место уређено нису србски изрази.

Р.

Руковати место руководити, и рукованъ место руководенъ неваля ; єрь руковати, и рукованъ србљи употребляю у разговору одъ немачке речи *rücken, vorrücken, zurückrücken*, помаћи се напредъ или натрагъ, особито у граници, или крайни, гди се те речи чешће чути могу. Далъ кажемо руковатисе съ овимъ ил' онимъ, т. є руку у руку дати єданъ другомъ, и то зовемо рукованъ ; алъ акоћемо управу какву да изразимо, онда велимо, руководити, и руководенъ.

Родолюблѣ место родолюбіе тако исто

као и богословлѣ, условлѣ, правосуђе, тврдоглавлѣ и т. д. налазимо у списаніяма Реформатора нашихъ, кои су се канда наймили, да намъ ѣзикъ кваре и изопачаваю.

Ревно пишу место ревностно. Ревнити значи на страну тежити, а ревностанъ бити, вреданъ бити; — *eiŕig ſein*; ревно дакле са свимъ друго значи, него ревностно. Алъ є веле изразъ ревностно славенски, дакле треба га посрбити, да га србљи разумети могу. И я самъ браћо! србинъ, и досадъ самъ и неколико књижица србски писао; алъ веруйте, да кадъ самъ ту речъ „ревно“ читао, нисамъ разумео, шта є хтео сачинитель съ нѣомъ да каже, пакъ јоштъ и садъ управо незнамъ, єсамъ ли погодіо, да „ревно“ значи ревностно; него изъ смисла видимъ, да є списатель съ речію томъ хтео да изрази смисао речи „ревностно“. Єли дакле то начинъ разумително србски писати? — нека сваки правдолюбивъ читатель разсуди.

Равнитель кажу место управитель, н. пр. равнитель Гимназіе, равнитель нормалнихъ школа, место управитель Гимназіе, управитель нормалнихъ школа, или као што обично съ латінскомъ речію велимо „Директоръ.“ — Ми равнителѣмъ

називамо Екваторъ, кои дели кругъ земни на двоє; а Діректора школа или другогъ коєгъ дружба зовемо управителѣмъ.

С.

Ступанъ пишу место степенъ. Знамо за речъ „ступа“ судъ одъ дрвета, у комъ тучемо или гнѣчимо штогодъ; алъ ступанъ ніє намъ позната речъ. А бассамаке или друкчіє доксоте изображеніи србљи, и у літералномъ єзику нашемъ називамо степенима.

Следити место слѣдовати неваля; єрѣ следити значи у ледъ што претворити; а слѣдовати за кимъ иѣи. Тако веле: следеѣи место слѣдуюѣи, питаѣмъ ту браћу, коя тако пишу, зашто то чине? Та ми имамо више глагола у єзику, кои се окончаваю на овати, пакъ ихъ лепо употребляѣѣмо н. пр. миловати, веровати, требовати, царствовати, дановати, светковати и т. д. алъ зато неможемо изъ нѣихъ писмена о, в, и а, изоставляти и казати: милити, верити, требати, царствити, данити, светити; место миловати, веровати, требовати и т. д. нити можемо у причастію казати милеѣи место милуюѣи, вереѣи, место веруюѣи, требеѣи место требуюѣи и т. д. како годъ

дакле што одъ речи миловати, кадъ ю прекратимо и кажемо милити, ово милити незначи миловати, него врло лагано ходати; тако исто и кадъ речъ слѣдовати прекратимо, и начинимо следити, то следити незначи слѣдовати него у ледъ што претворити.

Сахрани ти место саранити неваля; ерѣ сахранити значи сачувати, а саранити погребсти, т. є мртво тѣло закопати. Може бити да речъ саранити долази одъ сахранити, а могућно є, да долази, одъ речи заронити т. є. закопати.

Но било одъ кудъ му драго, ми разликуємо смисао речи сахранити, одъ саранити, тако велимо сахрани Боже, то єсть сачувай Боже! Ангѣлъ хранитель и т. д. Пакъ кадъ є тако, ко може рећи, да кадъ кажемо: сахрани Боже! то значи сарани Боже! као што наши Реформатори ту речъ употребљаваю? зато опетъ и опетъ велимъ, да нетреба оно, што народъ нашъ ясно и чисто изговара и разликує, мешати, и забуну чинити. Тако

Храна место раана неваля; ерѣ хранити значи, као што смо казали, чувати, а не раанити; по коємъ и храна значи чуванѣ а не пића или пишча.

Сврха пишу место речи цѣль, конацъ. Речъ

сврха у србскомъ ѣзику ништа незначи. Ми употреблявамо изразъ сврху, или краће сврху у смислу „преко“ *super iuber*, н. пр. Обвезателство сврху или сврху сто форинти и т. д. алъ да кажемо, я самъ му 100 форинти на ту сврху дао, место на тай конаць или на ту цѣль дао, то у нашемъ ѣзику нећемо чути.

Свећеникъ место свештеникъ да неваля казали смо горе, кадъ смо говорили о речи обѣина, кою пишу место обштина.

Свакако место свакояко да неваля, само се по себи види.

Свезакъ место свезка тако є исто кодъ насъ необична речъ, као што є наукъ место наука.

Сумњичити пишу место сумню на кога имати, или болъ рећи подозревати. Та є речъ новоскроена, єръ ю србско уво до Реформатора нашихъ чуло нїє, и зато єданъ другогъ запиткивамо, шта значи, и шта хоће списатель съ нѣомъ да каже. По нѣномъ крою чини намъ се, да бн могла значити „мало сумняти“ алъ не башъ на противъ тога „здорово сумняти“ или подозревати. Шта ће намъ сумњичити, кадъ имамо лепу и чисту речъ нашу подозревати. Нїє ли то оно

самовольство, кое се спрема езикъ нашъ сръбски са свимъ преиначити, и на зиданъ вавилонскогъ торона водити, да еданъ другогъ неразумемо. Ёли и то начинъ чисто сръбски писати, да насть читателъи наши лакше разумети могу? —

Т.

Тисакъ пишу место печатня или штампа. — Та е речъ новоскована одъ речи тиснути, и тискати, и значи турати, мећати, н. пр. тисни то у цепъ, у недра, у кола и т. д. Погрѣшно е дакле Г. Вукъ ту речъ толковао, кадъ е у свомъ рѣчнику печатаномъ у Бечу 1818 године казао, да та речъ значи *ргемеге, drücken*; ерѣ ми тай сми-сао изражавамо съ глаголомъ претиснути. Истина да и речъ претиснути долази одъ речи тиснути; алъ зато нетреба се варати, да тиснути и претиснути едно значе; ерѣ обично саставлѣне речи съ предлогомъ коимъ сасвимъ други значай имаю, него просте безъ предлога н. пр. метати значи *ронеге, legen* а преметати *über einander werfen, untersuchen, durchsuchen*, што сасвимъ друго значн. Пасти значи *fallen*, а препастисе *erschrecken*, поручити, *sagen lassen*, а препоручити значи *empfehlen*, и т. д. Тако дакле и тисакъ незначн *die Druckerei*,

него *das Einstrecken*, а претисакъ е *das Drücken*, те тако би претисакъ могао значити *die Druckerei* алъ не тисакъ. Но будући да ми имамо речи печатня и штампа, које у горњѣмъ смислу т. е *die Druckerei* употребљавамо, није намъ нужно нове речи ковати, и комрчити онде, гди своје лепе и общепознате изразе имамо.

Што е за речъ тисакъ речено, то се разумева и за речъ утисакъ, коју измислише место речи упечатленѣ.

Таштина пишу место суѣта. Речъ таштина није у србскомъ ѣзику позната, знамо да изразъ таштъ значи празанъ т. е кадъ 'ко ништа ео и піо није; алъ таштъ бити и суѣтанъ бити, то су два сасвимъ различна смисла, које забунѣвати, и у промену узимати неможемо.

Тріеба место потреба неваля; ерѣ тріеба ништа друго није, него треба, *es ist von nöthen*, *es gehört sich*, а потреба значи *das Bedürfnis*. Тако кадъ хоћемо да изразимо смисао потребе, неможемо казати, Петарѣ е тріебанъ човекъ, него потребанъ човекъ.

Тети место хтети или хотѣти није правилно: премда србљи писмо х, у разговору и у своимъ и у туђимъ речма раддо изоставляю,

такo н. пр. говоре ођу место хођу, асна место хасна, итаръ место хитаръ, аљина место халљина и т. д. алъ кадъ пишемо морамосе корена држати. Овде примѣтити можемо недослѣдность нашихъ Реформатора, кои писмо х онде гди му места нїе, на силу употребляваю, као што смо горе казали, да пишу сахранити место саранити, храна место раана и т. д. а гди га писати валя, ту га опетъ силомъ изоставляю, као што то налазимо у речма отимице место хотимице, тети место хтети, теле су, место хтеле су и т. д. отимице можесе толковати да долази одъ речи отимати, а тети дати; може значити: теткѣ дати, место хтети дати. —

Тумачити пишу место толковати. Речъ тумачити нит' є србска, нит' є турска, нит' мађарска, ни икоєгъ другогъ єзика; него покварена одъ глагола туђегъ толмачити. Кадъ намъ є на жалость милїе туђинство одъ свогъ рођеногъ, а ми зашт' незадржасмо ю онако, како є туђъ оригіналъ, него одъ толмачити начинисмо тумачити; то є тако исто, као што наши гди-кои говоре рїнклашъ место говеђина; пакъ да наши списатели приме ту изопачену речъ рїнклашъ, место своє рођене „говеђина“. Ми има-

мо, као што рекохъ, нашу лепу и чисту речъ толковати, зашто дакле да узимамо туђе, и то јоштъ да нагрдимо, а своје да избацимо. То е башъ оно исто што веле: ни Логіке ни Грамматіке.

У.

Укусъ пишу место вкусъ. Цели изображени народъ србски говори вкусъ, алъ укусъ одъ србина јоштъ чуо нисамъ. Ко незна шта е вкусъ, јоштъ манъ зна шта е укусъ, Знамо шта е окусити, закусити, алъ глагола укусити немамо.

Уточиште пишу место прибежиште. До нашихъ Реформатора јоштъ србљи те речи чули нису, нити ју одъ хіляде еданъ разуме шта значи? Шта ће намъ новоскована речъ, кадъ имамо нашу обштепознату „прибежиште“ кудъ смо забассали съ преиначенѣмъ єзика нашегъ? или смо потегли на силу, да насъ башъ они неразуму, којма управо пишемо?

Условлѣ место условіе.

Уобѣе место уобште.

Умахъ место одма.

То су коє преиначене, коє изопачене србске речи.

Улюданъ пишу место учтивъ, немарећи што улюданъ друго, а учтивъ друго значи. Улюданъ є *anständig*, а учтивъ є *höflich*, немогу се дакле за равноимене речи сасвимъ узети.

Уфанъ место упованіе или простіе узданъ. Ако намъ є речъ упованіе или упованъ славенска, а ми се служимо съ речію узданъ; алъ уфанъ ніе правилно речено, и зато у књижеству нашемъ неможемо ту речъ употребити.

Фала пишу место хвала, истина да србљи речи: хвала и хвалити изговараю фала, и фалити; алъ кадъ пишемо морамо на изворъ пазити и правилно писати. Тако исто изговарамо и речи градски грацки, светски свецки, людски люцки и т. д. алъ осимъ гдна Вука и нѣговихъ послѣдователя ни єданъ изображенъ списатель србски тако неправилно писати неће.

Я.

Ямчити место ємствовати, или ємчити неваля; єрь невелимо ямаць *der Bürge* него ємаць, дакле ємчити или болъ ємствовати, а не ямчити, будући да речъ ямчити пре може значити яме правити, него ємствовати.

Х.

Храна место раана казали смо да неваля, кадъ смо о речи сахранити место саранити говорили.

Ц.

Црта пишу место черта. Познато є, да србљи у онимъ славенскимъ речма, кое слокове чер или чре у себи имаю, чер променяю на цер, а чре на цре н. пр. чрево кажемо црево, черно церно или краће црно, червѣ церв, или црвѣ и т. т. Алъ као што смо више пути казали, и овде кажемо, да свако правило имати може своє изятіє, тако чреда неможемо казати цреда, чрезъ неможе се изврнути на црезъ, черга неможе бити церга, черенацъ церенацъ, пакъ и черта недасе променити у церта или црта. Ми смо у школама навикли одъ нашихъ учителя прво и прво праву черту познавати, кадъ су ю намъ на табли написали, и казали: то се зове права черта, а не церта, или црта. Тай се изразъ у народу нашемъ укоренію, пакъ зашто га садъ кварити и забуну чинити?

Што се говори о черти и црти, то се разумева и о речма чертати, и начертати, да немогу

бити цртати, и нацртати; а ако су намъ речи чертати и начертати врло славенске, а ми би се могли служити у народу нашемъ познатимъ речма рисовати, нарисовати, изрисовати место цртати и нацртати, изцртати.

Ч.

Честь препенюу у часть а часть у честь; о промени той, и нѣной безмѣстности говорили смо обширно у одѣленію VI. одма съ почетка нѣговогъ.

Човечаность пишу место човечность, чувство човечаности место чувство човечности, и животъ човечански место човечески; єрь веле све те речи производесе одъ човечанъ, дакле треба писати човечаность човечански и т. д. Алъ ту греше наши реформатори; єрь сръбли у производима писмо а, изоставляю; тако н. пр. одъ речи пріятанъ, некажемо пріятаность, него пріятность, — одъ речи вечанъ невелимо вечаность него вечность и т. д. Истина, да има речи, кое се отъ тогъ правила изузимаю, али тай случай овде ніє; него треба писати човечность, човечество, човечески и т. д.

III.

Шути ти, место ћути ти, или ћутати, да неваля, то сваки, кои србски говори, увидити може.

Ове и многе друге речи налазимо у єзику нашемъ, коє преиначене, коє пакъ новосковане. Ясамъ ихъ овде само одъ части навео, и то оне, коє су ми найвише у очи упале, кадъ самъ саставе нашихъ Реформатора читао, у којима те и многе друге изопачене и новосковане речи налазимо.

Съ тимъ преиначенѣмъ, простаченѣмъ, и изопачиванѣмъ єзика нашегъ дотле су већъ дотерали наши Реформатори, да оно, што є съ избранимъ речма лепо, чисто, и правилно написано, они осуђую, изсмѣваю и презиру; него оно, што є по нѣовомъ начину писано ма и наопако било, то имъ є лепо и добро, и 'ко што више и болѣ уме речи простачити, и изопачивати, съ тимъ имъ лепше и дичнїе пише

Тако дакле по нѣовимъ начелима
Пиши: де, іош, чела, и шеница,

Рїстосъ, васкрс, вазда и свећеник

каки, ваки, наки и свакаки

и Ришћанин место Хрістіанин. —

Пиши: менѣ, тисак и утисак

закод, званѣ, нада и напутак

чест нек част є, а част кажи чест є,
и додај им частан и учешће. —

Пиши: црта, и да пуци зора,
кажи, да ми децу успитамо,
ил' још лепше, да ихъ ми гоимо,
А острово да се оток зове.

Пиши: беше, сврха, и одећа
уточиште место прибежиште.
Живе храни, а мртве сахрани,
Буди мушки*) и збори живано

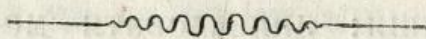
Пиши: Жртва, жртава, цркава
Туђе речи посрби съ „овати“ **)
мало с' ачи, речи изопачи
Пак ћеш онда тек србски писати.

Неружимо Браћо! и негрдимо нашъ лепи и
мили єзикъ србски. — Оставимо се насилногъ и

*) Мушки место мужественъ.

**) То єсть пиши: апелловати место апеллірати,
ексеквовати место ексеквирати, рекуровати место
рекурірати и т. д. По томъ начелу морали би одъ
речи негірати начинити неговати; алъ неговати
кодъ србаля незначити негірати, — одъ лінірати,
било би ліновати, алъ ліновати незначити лінірати,
одъ секірати било би сековати — одъ маширати
машовати и т. д. што би само забуну у єзику
чинило безъ сваке и найманъ нужде.

претераногъ простаченя и изопачиваня нѣговогъ; него чуваймо што имамо, и колико више можемо негуймо, полепшаваймо, и усавршенствуймо, а некваримо: Оканимосе тераня макъ на конацъ, и одъ тудъ раѣаюћегъ се пркоса, кои намъ є на велику жалость, много квара и штете доста пути нанео. — Признаймо, шта є правильно, штали не-правильно, пакъ се правилногъ држимо, и не-правильно одбацуймо. — Нечупаймо изъ єзика нашегъ найлєпше цвєћє, и несадимо место нѣга коровъ и зубачу у кнѣжєство наше; єръ тако радећи неће намъ Література процветати, него ће травуриномъ обрастити, и одъ наше лєпє башћє и вєћъ обдѣланогъ винограда начиниће се парлогъ, одъ чєга да насъ милостиви Богъ сачува!

VIII.

Неколико речи о саєдиненю књижества
Србскогъ съ Хорватскимъ.

Познато є, да су браћа наша Хорвати у четвртој десетини текућегъ столѣтія на полю літературе своє озбільніє почели радити, и напредовати, и да се одъ то доба у књижевномъ єзику све више и више србскомъ нарѣчію приближаваю.

Србљи су имъ тай поступакъ братски поздравили, сладкомъ надеждомъ обрадовани, даћемо се као синови єдногъ отца и майке баръ у књижеству саєдинити, и по примѣру нашихъ суседнихъ Немаца єдну Літературу постићи, да єдни друге лагко и савршено разумети, књиге узаймно читати, и просвештенъ, и изображенъ народа нашегъ заєднички неговати и подизати можемо.

Истина да єдни Кірілицомъ а други Латиницомъ пишемо, и књиге наше печатамо; алъ кадъ посмотримо, да су и Немци поредъ своихъ немачкихъ слова и латіницу употреблявали, те тако много књига имаю латінскимъ писме-

нима печатанихъ, безъ да имъ та разлика писмена што смета, по томъ примѣру учимо и ми узаймно у школама нашими и латіницу и кірілицу, пакъ ћемо знати ми нѣове, а они наше књиге читати.

Што се пакъ нарѣчія тиче, то є онай велики задатакъ, кои іоштъ рѣшенъ нїє, аль га рѣшити валя, ако желимо до заєдничке Літературе dospети. И ту намъ може слога и споразумленъ суседа нашихъ Немаца за примѣръ служити. Они су саксонско нарѣчіє, коє имъ се као најчистіє, и најсавршеніє видало, и коимъ су се нѣови учени люди у писаню понайвише служили, за правило узели. И ми избираймо за літерално нарѣчіє оно, коє є одъ другихъ савршеніє, и коимъ су се до данасъ понайвише списатели наши служили; а то є нарѣчіє сръбско-подунавско, како сръбли у подунавској и посавској Сербіи, у Срему, Славоніи, Бачкой и Банату сръбски говоре. У томъ нарѣчію имамо до данасъ највише књига печатанихъ, — то є нарѣчіє одъ другихъ чистіє, и изузимаюћи неколико туђихъ речи, коє се избацити могу, најсавршеніє, єръ су га досадашњи списатели, кои су се съ нѣимъ служили, изобразили и до већегъ савршенства одъ другихъ нарѣчія до-

вели, почемъ се у другима или манѣ, или врло мало писало, а поредъ тогъ іоштъ то є нарѣчіє и найблагогласніє.

Добро су дакле браћа наша Хорвати учили, што су се у књижеству свомъ томъ нарѣчію приближили, и поводомъ тимъ на путъ саєдиненя літералногъ єзика нашегъ ступили. Ову любовъ братску и србљи су са своє стране признали, и узаймнимъ обгрленѣмъ на сусреть имъ изишли. Зато су у књигама и списаніями своима одъ славенизираня одступили, и простіє србске речи, коє се засадъ при саєдиненю томъ літералномъ одъ браће наше Хорвата лакше разумети могу, почели употреблявати, а многе удесне речи и изразе изъ нарѣчія Хорватскогъ примили, и усвоили.

Одъ тогъ доба почесмо писати: просвѣта, и просвештенѣ место просвѣщеніє, — утицай, и упливъ место втеченіє, — стародавни и стародревни место древни, — доказъ и доказателство, — примѣтба место примѣчаніє, — влада место владѣніє, — сведочанство место свідѣтелство, — уредникъ место учредникъ, — уништити и уничтожити, — темель и основъ, у обзиру, у погледу, и у смотреню.

Далѣ налазимо у књигама нашима: да паче и што више — доселѣ и до садѣ, — у край и поредѣ, — иманѣ и имаовина, — на еднакѣ начинѣ и равнимѣ начиномѣ — намера и намеренѣ, — намира и намиренѣ, — непомични и непокретни, — отачбина и отечество, — истокѣ и востокѣ, — чувство и осећанѣ, — слѣдство и послѣдица, — чествовати и поштовати, — околностѣ и обстоятелство, — свеза савезѣ и саюзѣ, — амо и овамо, — скопчати и саюзити, — белодано, ясно и јавно, — безувѣтно и безусловно, — штампа и печатња и т. д. Које речи као равноимене употребљавамо.

Одѣ тогѣ доба списатељи наши служе се речма: слика, одпустѣ, мировина, намира, изворникѣ, битно, учіоница, установа, приговорѣ, основѣ, укупно, — увѣтѣ, обелоданити и т. д. и т. д.

Алѣ су у овой ревности гдикои одѣ нашихѣ србаля меру и границу пристойности, коју су чистоти и лепоти језика свогѣ дужни, прекорачили, а други башѣ са свимѣ претерали, и одѣ свогѣ нарѣчја почели одступати, пакѣ неку смесу, што ни србски, ни хорватски нје, у своили.

Тако су они први лепе правилне, и обштепознате србске речи, које форму славенску имаю,

на силу почели простачити и изопачивати: Надежда постаде нада — човечество човештво, — блаженство блажанство — величество величанство, — мнѣніє мненѣ, и менѣ, — жертва жртва, — богословія богословѣ, — условіє условѣ, — известіє извешѣ, — мужественно мушки, — слѣдовати следити, — владетель владарѣ, — владачѣ и владалацѣ, — званіє званѣ, — черта црта, — руководити руковати и т. д. и т. д.

Други пакъ кои су задатакъ свой са свимъ претерали, примише изъ хорватскогъ нарѣчія и оне речи, коє кодъ србаля са свимъ друго значе као н. пр. зракъ *der Lichtstrahl* место воздухъ, часть *ein Theil* место честь — напутакъ *Reisegeld*, *Reise-Providant* место упутство, гоити *müssen* место воспитати, — заводъ *Hinterführung* место заведеніє, тисакъ *der Stoß die Einlage*, место штампа или печстня утисакъ *das Einstoßen, das Einlegen* место упечатленѣ — клицанѣ *das Reimen* место восклицанѣ или усклицанѣ — круненѣ *das Ablösen der Körner von einer Frucht* место крунисанѣ и т. д. и т. д.

Тимъ путемъ утиснуше списатели србски у єзикъ звой речи: напоконѣ, двойба, напорѣ, веѣе, пуца зора, нагнуѣе, задаѣа, ступанѣ, свѣѣеникѣ, обѣина, одеѣа, пило, женскиня, глѣде,

ганути, жалибоже, веома, отокъ, уточиште, и многе друге речи, коє србљи у свомъ нарѣчію лепше правилніє, и совршеніє изражаваю, те тако почеше зидати вавілонски торонъ, при комъ се раденици разумети немогоше.

Познаємъ родолюбіє, признаємъ тегобе, и почитуємъ ревность браће наше Хорвата съ којомъ су се обдѣлавана єзика свогъ примили, којомъ при чишћењу нарѣчія свогъ поредъ многобройнихъ препона лепо успѣваю; алъ нѣова братска любовь неће закевати, да при узаймномъ рукованю (руку у руку даваню) літературе наше ми србљи зато, што ћемо до садъ разделъне наше башће (вртове) да саєдинимо, најлепше цвеће наше, съ којимъ смо се китили и дичили, и коє би може бити доцніє и нѣима на украсъ и милину служило, изъ башће наше покопамо исчупамо и избацимо!! — Ёръ како годъ што ми искати неможемо, да они своє речи, коє су кодъ нѣихъ у народъ већъ уведене, ма да су и погрешне, изъ літературе своє избаце; н. пр. зракъ *die Luft*, гоєнѣ *die Erziehung*, двойба *der Zweifel*, напутакъ *die Weisung*, сврха *der Zweck*, заключакъ *der Beschluß* *)

*) Заключакъ значи *die Clausel* а не *der Beschluß*.

и т. д. да изоставе, а наше болъ и правилнѣе воз-
духъ, воспитанѣ, сумня, упутство, цѣль, заклю-
ченѣ и т. д. приме; тако и они одъ насъ іоштъ
манѣ закевати могу, да ми одъ нашегъ ѣзика,
кои смо више година трудно обдѣлавали и на
неки степенѣ изображеня довели, одступимо, да
наше тециво одбацимо, пакъ да се речма изъ ту-
ѣихъ ѣзика преведенихъ служимо, што нити срб-
ски нитъ хорватски нѣ. Нису ли речи: нагнуѣе,
Neigung, двойба *Zweifel*, двоити *zweifeln*, кривня *die*
Schuld, пило *der Trank*, нап рво *zu erst*, неодвисность
Unabhängigkeit, провидити се *sich versehen*, мушко
mannhaft, изпустити *ausslassen* (место изоставити)
нѣкати *verneinen* и т. д. и т. д. све саме преведене
речи изъ немачкогъ ѣзика?

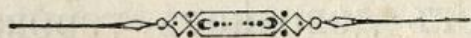
Неможемо дакле ми те преведена речи при-
мити, а наше роѣене: наклоность, сумня, сумня-
тисе, двоуміе и двоумити и т. д. избацити. —
Неможемо речи наше кривица, пиѣе, найпре,
независимость, снабдѣти се и т. д. изоставити; а
кривня, пило, нап рво, неодвисность, провидити
се, и т. д. усвоити.

Пожелателно би било, да су браћа наша
Хорвати, ако самъ горњихъ речи значай добро
сватіо, место горњихъ, и другихъ преведенихъ

речи одъ србаля старе своє речи примили, а да нису изъ туђихъ ѣзика преводили. Преводъ є онда само нужданъ, кадъ своихъ речи немамо, а докле годъ налазимо наше изворне речи, не-треба намъ къ туђинству прибѣгавати, и позай-мливати оно, што у роду свомъ имамо.

Но при свемъ томъ ако браћа наша Хор-вати те, и друге, коє преведене, коє пакъ но-восковане речи и далъ употреблявати за добро нађу, ми ћемо споразумлѣня ради значай тихъ речи учити, да ихъ у читаню разумети можемо; алъ ћемо у нашимъ саставима при правилнимъ и изворнимъ нашимъ речма и изражаима остати, надаюћи се, даће можда съ временомъ непра-вилность правилности, и преводъ орігіналу по-пустити; и да ће браћа наша, ако єдинство књи-жевногъ ѣзика съ нама постићи желе, оне речи наше, место коихъ данасъ они изъ туђихъ ѣзика преведене и новосковане употребляю, баръ као своя равноимена сматрати, учити, и разу-мевати ихъ. Єръ само съ узаймнимъ споразум-лѣнѣмъ радећи, можемо се надати, да ћемо до пожелане цѣли, то єсть до саєдиненя Літера-туре наше доћи; алъ никако насилнимъ изба-циванѣмъ чистихъ и правилнихъ речи нашихъ,

и утискиванѣмъ преиначенихъ и новоскованихъ речи, коє ни сами Хорвати право рећи обично неразуму, него значай нѣовъ текъ учити мораю, и коє србљи зато примити немогу, што у свомъ књижевномъ єзику, за те исте речи много лепше, правилнїє, и савршенїє изразе имаю.

IX.

Неколико речи о изоставляю писмена „і“ изъ
Азбуке Кірілеве.

Изъ међъ онихъ србаля, кои се кірілевомъ Азбукомъ служе, налазимо у писаню нашемъ ту разлику, што єдни писмо „ы“ а други и писмо „і“ изоставляю, и место ова два писмена свуда безъ разлике пишу писмо „и“ — а трећи и „ѣ“ (дебело єръ) избацую.

Што се писмена „ы“ тиче, будући да га сви као писмо „і“ изговарамо, после дуге о нѣму препирке, дѣломъ смо се на то сагласили, да га у писаню србскомъ неупотребљавамо, него место нѣга писмо „і“ или писмо „и“ пи-

шемо. А дебело єръ (ъ) почемъ свогъ гласа нема, да се изостави, премда већина србаля тогъ писмена неможе да се отресе, пакъ га по уведеномъ обичаю и данасъ употреблявамо.

Аль што су одъ неколико година и писмо „і“ почели изоставляти, и на место нѣгово писмо „и“ изключително употребляваю, то є заиста безъ свакогъ довољногъ узрока, и изъ самогъ самовольства учинѣно, кое се одобрити неможе; єръ у нашої Азбуки та два писмена єдно поредъ другогъ могу лепо обстати.

Што више, ако ћемо справедливи бити, морамо признати,

а) Да писмо „и“ у печатњи нашої сасвимъ наlicи на писмо „н“ пакъ кадъ єдно или два писмена „н“ и толико писмена „и“ заєдно дођу, на єданпутъ по 3—4 писмена равновидна имамо, и єдва ихъ разликовати, и прочитати можемо н. пр. мирнии, любезнии, искреннии, раннии, и т. д. Нієли и приличніє, и пробитачніє предъ писменомъ „и“ по нашемъ старомъ обичаю писмо „і“ употребити, и писати мирнии, любезнии, искреннии, раннии и т. д.

в) Морамо признати, да є писмо „і“ млого простіє, и яснїє одъ писмена „и“ и да є скоро

свима просвештенимъ народима у Европи познато; ако є дакле нашимъ Реформаторима излишно бити видилосе два писмена одъ єдногъ гласа имати, и то нехтедоше трпити, нієли паметніє било писмо „и“ изоставити, а і задржати, кадъ већъ обадва задржати за добро ненађоше.

г) Съ изоставлянѣмъ писмена „і“ изъ наше Азбуке, иде се Вуковици и тако реченимъ Јотацима са свимъ на руку, и чини ми се, да тай посао башъ одъ њіовє стране и долази; єръ безъ писмена і коє кірілевци место ј употребљаваю, дуго бити неможемо; будући да се неда писмо „и“ згодно сливати са слѣдуюћимъ самогласнимъ писменомъ. Неможемо н. пр. удесно писати съ моіомъ, съ твоіомъ, съ њіовомъ, съ Миомъ, съ Муіомъ, съ приіомъ и т. д. него съ моіомъ, твоіомъ, њіовомъ, съ Миіомъ, Муіомъ, приіомъ и т. д. А нек' се само одвикнемо одъ писмена „і“ пакъ ће после краткогъ времена писмо ј (јотта) само себи места начинити.

д) Изъ преднаведенихъ примѣра видимо, да или писмо і, или ј имати морамо, ако ћемо да добро и савршено пишемо; зато морамо се ил' на єдну ил' на другу страну рѣшити. Ако ћемо дакле при Кірілици да останемо, морамо

писмо і задржати; єрѣ съ писменомъ „и“ место писмена „і“ можемо у сливаню слогова само за време крпити, аль намъ посао тай, као што смо мало пре казали, дуговечанѣ и постоянѣ бити неможе. А ако Вуковицу Кірілицы предпоставимо, а ми ћемо онда поћи онимъ путемъ, на кои су насѣ противници Кірілице одъ толико година мало по мало наводили, као што є то у оделеню IV. овогъ дѣлца обширніє доказато.

е) У странимъ речма писмо „і“ много згодніє употреблява се него писмо „и“ н. пр. Јоаннѣ, Јосифѣ, Јорданѣ и т. д. а у нашимъ сръбскимъ речма предъ самогласнимъ писменима и лепше є, и отвореніє є писмо і него писмо „и“ писати н. пр. пріятель, известіє, ніє, миліє, угодиніє и т. д. чистіє є написано, и лакше є читати, него пріятель, известіє, ниє, милиє, угодиніє и т. д.

Зато дакле остаймо при нашої Кірілицы, и задржимо писмо і, а то само у странимъ речма, и у нашимъ предъ самогласнимъ писменомъ. — Одъ тогъ правила ни простієгъ ни лакшегъ нема; сваки га дакле лако и научити и запамтити може.

